

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Əhalinin banklara
borcu artır -
ön hazırlıq
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 2 sentyabr 2025-ci il Çərşənbə axşamı № 155 (8675) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Azərbaycanda 6 ordu təlimlərinə başlayır - bədxahlara mesaj

Ölkəmiz ilk dəfə xüsusi təyinatlıların çoxmillətli hərbi məşqlərinə ev sahibliyi edir

yazısı səh.7-də

İrəvan bu gün qarışa bilər - revansistlər ayaqlanır

yazısı səh.8-də

Moskvadan iki türk ölkəsinə məkrli həmlə

yazısı səh.9-da

İran parlamenti Zəngəzura "hücum" çekdi

yazısı səh.6-da

Minsk Qrupu rəsmən buraxıldı

yazısı səh.2-də

Paşinyan əl çekdi, Kreml əl çekmədi - 10 noyabr israrı

yazısı səh.4-də

Rus iqtisadçıdan şok xəbərdarlıq: Putindən sonra...

yazısı səh.9-da

Dəniz mövsümü son gün də can aldı - qorxulu statistika

yazısı səh.15-də

Kremlin Ukraynada boşa çıxan yay hücumu - möhlət bitdi

yazısı səh.14-də

Ehsan israfına son qoyulur, bəs bahalı məzar daşı?

yazısı səh.13-də

Rusiyadakı azərbaycanlılar üçün yeni məcburi qayda

yazısı səh.14-də

PREZİDENTİN ÇİNDƏN MÜHÜM MESAJLARI

İlham Əliyev sammitdəki çıxışında aktual mövzulara toxundu, səfər çərçivəsində bir sıra ikitərəfli görüşlər keçirdi, Putinlə isə...

yazısı səh.5-də

İcra başçısına verilən şiddətli töhmət - icra hakimiyyətlərinin ləğvi gündəmdə

Rayon rəhbərlərinin vəzifədən azad edilməsi, hətta həbslər yerli idarəetmədə vəziyyəti dəyişmir; bu strukturun de-montajına çağırışlar var

yazısı səh.3-də

Sabir Rüstəmxanlı:
"Ermənilərlə əvvəlki düşmənçilik olmayacaq"

yazısı səh.12-də

İranlı deputatdan Bakıya həyasız ittiham - sərt təpki

yazısı səh.6-da

Vahid Əhmədov:
"Azərbaycana qarşı təxribatlar olacaq"

yazısı səh.4-də

Minsk Qrupu rəsmən buraxıldı

1 sentyabr 2025-ci il tarixində ATƏT Nazirlər Şurası tərəfindən ATƏT-in Minsk Prosesi və əlaqəli strukturlarının bağlanması barədə qərar qəbul olunub. Bu barədə APA-ya Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyindən məlumat verilib.

Qərara əsasən, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti və Ermənistan Respublikasının Baş nazirinin ABŞ Prezidentinin dəvəti və iştirakı ilə 8 avqust 2025-ci il tarixində Vaşinqton şəhərində baş tutmuş görüşü çərçivəsində Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin ATƏT-in Fəaliyyətdə olan Sədrinə ünvanlanmış birgə müraciət məktubuna uyğun olaraq, ATƏT-in Minsk Prosesinin, ATƏT-in Fəaliyyətdə olan Sədrinin ATƏT-in Minsk Konfransının məşğul olduğu münaqişə üzrə Şəxsi Nümayəndəsinin və Yüksək Səviyyəli Planlaşdırma Qrupunun fəaliyyətinə 1 sentyabr tarixindən etibarən xitam verilib.

Sözügedən strukturların bağlanmasından irəli gələn təşkilati və texniki məsələlərin 1 dekabr 2025-ci il tarixindən gec olmayaraq yekunlaşdırılması ATƏT Katibliyinə tapşırılıb.

Qərarda həmçinin keçmiş Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı ATƏT çərçivəsində vaxtilə qəbul edilmiş bütün qərarlar qüvvədən düşmüş və etibarsız elan edilib.

Beləliklə, vaxtilə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin nizama salınması məqsədilə təsis edilmiş sözügedən institutların münaqişənin həlli nəticəsində yaranmış yeni şəraitdə lüzumsuz olması bütün ATƏT iştirakçı dövlətləri tərəfindən qəbul edilərək, həmin institutların bağlanması rəsmiləşdirilib.

Sözügedən qərarın qəbulu, Azərbaycan Respublikasının vaxtilə işğal edilmiş əraziləri üzərində suveren nəzarətini və ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi və bununla da Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə son qoyulması ilə bağlı reallığın və Azərbaycan tərəfindən irəli sürülmüş sülh gündəliyinin beynəlxalq müstəvidə qəbul edilməsinin göstəricisi olmaqla yanaşı, 8 avqust 2025-ci il tarixli Vaşinqton görüşündə Azərbaycan və Ermənistan arasında normalaşma prosesi ilə əlaqədar əldə edilmiş razılıqların praktiki icrası istiqamətində mühüm addımdır.

Azərbaycan Respublikası bundan sonra da regionda sülhün və sabitliyin gücləndirilməsi istiqamətində beynəlxalq hüquqa əsaslanan prinsiplə və ardıcıl mövqeyini davam etdirəcəkdir.

Elşad Paşasoya ağır itki üz verdi

Tanınmış jurnalist, "Yeni Müsavat" qəzetinin parlament müxbiri Elşad Paşasoya ağır itki üz verib. Jurnalistin atası Əlihüseyn Paşayev bu gün səhər vəfat edib. Bu barədə E.Paşasoyun yaxınları bildiriblər. Mərhumun xəstəlik səbəbindən vəfat etdiyi bildirilib. Allah rəhmət eləsin.

İxtisas seçimi bu gün başa çatır

Ali təhsil müəssisələrinin boş qalan plan yerlərinə və tam (11 illik) orta təhsil bazasında kolleclərə qəbul olmaq istəyən abituriyentlərin ixtisas seçimi 2 sentyabr saat 23:59-dək davam edəcək. Dövlət İmtahan Mərkəzi (DİM) məlumat yayıb.

İxtisas seçmək hüququ olan abituriyent ali təhsil müəssisələrinin və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin 20-dək ixtisas kodunu seçib, onları eservices.dim.gov.az/erizebak/ixtisas2 internet ünvanında yerləşən "Abituriyentin elektron ixtisas seçimi ərizəsi"nə istədiyi ardıcılıqla daxil edərək təsdiqləməlidir. Ali təhsil müəssisələrinin boş qalan (vakant) plan yerlərinin siyahısı "Abituriyent" jurnalının 7-ci sayında dərc olunub. Orta ixtisas məktəblərinin qəbul aparılan ixtisasları isə "Abituriyent" jurnalının 5-ci sayında dərc olunub.

"Formula 1"-ə görə dərslər gec başlayacaq? - rəsmi

"Formula 1" yarışları ilə əlaqədar məktəblərdə tədrisin sentyabrın 21-dən etibarən başlayacağı ilə bağlı fikirlər səsləndirilib.

Modern.az-ın məlumatına görə, Elm və Təhsil Nazirliyindən bildirilib ki, 2025/2026-cı tədris ilinin başlamasına təsadüf edən "Formula 1" üzrə Azərbaycan Qran-prisi ilə əla-

qədar tədris prosesinin başlama tarixinin dəyişdirilməsinə dair yayılmış məlumat həqiqəti əks etdirmir: "Aidiyyəti məsələlərlə bağlı yalnız rəsmi mənbələrə istinad edilməsi xahiş olu-

nur. Əlavə olaraq bildiririk ki, yarışların keçiriləcəyi ərazilərdə yerləşən təhsil müəssisələri ilə bağlı "Formula 1" Azərbaycan Qran-prisi dövründə müəyyən məhdudiyyətlərin tətbiqinə dair qərar veriləcəyi təqdirdə ictimaiyyətə məlumat veriləcək".

Overçuk: "Bakı ilə Moskva danışıqlar aparır"

Moskva və Bakı ölkələr arasında münasibətləri yaxşılaşdırmaq üçün çalışırlar.

Modern.az "Vedomosti"yə istinadən xəbər verir ki, bu barədə Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk bildirib. "Biz hökumətlərə-rası komissiya keçirdik və iqtisadi sahədə hər ikimiz əməkdaşlığımızın inkişaf etdiyini qeyd etdik. Rusiya ilə Azərbaycan arasında mövcud olan əməkdaşlıq ölkələrimiz üçün çox vacibdir", - o deyib.

Overçuk qeyd edib ki, tərəflər münasibətləri yaxşılaşdırmaq üçün çalışırlar. Rusiya Prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov bir gün əvvəl bildirib ki, Rusiya və Azərbaycan prezidentləri Vladimir Putin və İlham Əliyev sentyabrın 1-də Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının (ŞƏT) sammiti çərçivəsində görüşə bilər. Hələlik bu görüşün rəsmi açıqlaması yoxdur.

AYNA-dan gedışhaqqı açıqlaması

İctimai nəqliyyatda gedışhaqqı hazırda 50 qəpikdir və tariflərin artırılması ilə bağlı hər hansı qərar qəbul edilməyib.

Bu barədə "APA-Economics"-in sorğusuna cavab olaraq Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin tabeliyində Azərbaycan Yerüstü Nəqliyyat Agentliyindən (AYNA) bildirilib.

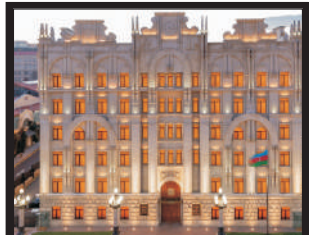
Qeyd edək ki, son dövrlər mətbuatda və sosial şəbəkələrdə ictimai nəqliyyatda gedış haqlarının artırılacağı barədə fikirlər səsləndirilir. Lakin dövlət qurumları tərəfindən açıqlanan məlumatlarda bu məsələ öz təsdiqini tapmayıb. Belə ki, bundan öncə "Bakı metropoliteni" QSC-dən də mediaya açıqlamada metropolitenə tariflərin tənzimlənməsi ilə bağlı hansısa məlumatın olmadığı bildirilib.

Azərbaycan Əfqanıstana başsağlığı verdi

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi Əfqanıstanda baş vermiş dağıdıcı zəlzələ ilə bağlı başsağlığı verib. Bu barədə nazirlik X hesabında məlumat yayıb.

"Əfqanıstanda baş vermiş dağıdıcı zəlzələ xəbəri bizi dərin kədərləndirdi. Həlak olanların ailələrinə dərin hüznə başsağlığı verir və yaralananların hamısına şəfa diləyirik. Bu çətin zamanda Əfqanıstan xalqının yanındaıq".

Qeyd edək ki, Əfqanıstanda baş verən güclü zəlzələdə ölənlərin sayı 622-yə çatıb, daha 1 500 nəfər yaralanıb.

Polis dağlarda əməliyyat keçirdi

Balakən Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən narkotik vasitələrin kultivasiyası ilə məşğul olan və qanunsuz odlu silah-sursat saxlayan şəxslərə qarşı xüsusi əməliyyat keçirilib.

DİN-in Mətbuat Xidmətinin Şəki regional qrupundan "Unikal"a verilən məlumata görə, həyata keçirilən əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində çətin relyefli yüksək dağlıq və meşəlik ərazidə narkotik plantasiyası aşkar olunub. Çətənə kolonlarını əkən, əvvəllər də dəfələrlə məhkum edilmiş 62 yaşlı Seyfəddin Həmzətov və 47 yaşlı Zumrat Saxrayev müəyyən olunaraq saxlanılıblar. Əraziyə baxış keçirilərkən çəkisi 72 kiloqram olan 179 ədəd narkotik tərkibli bitki, eləcə də ov tüfəngi, soyuq silahlar və digər maddi sübutlar aşkarlanıb. Saxlanılanlar çətənə kollarını qazanc əldə etmək məqsədilə əkdiklərini və qulluq göstərdiklərini bildiriblər.

Faktla bağlı cinayət işi başlanılıb, məhkəmənin qərarı ilə təqsirləndirilən şəxslər barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib. Əməliyyat-istintaq tədbirləri davam etdirilir.

"Kriti Vüsal Masallinski" saxlanıldı

Müxtəlif cinayət əməllərində təqsirləndirilən kriminal aləmdə "Kriti Vüsal Masallinski" kimi tanınan Vüsal Nuriyev saxlanılıb.

Modern.az xəbər verir ki, o, DİN-in Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsinin əməkdaşlarının keçirdiyi tədbirlərə saxlanılaraq cinayət məsuliyyətinə cəlb olunub.

V.Nuriyev həbs olunub, onun qanunsuz əməlləri ilə bağlı başlanan cinayət işi üzrə istintaq tədbirləri davam etdirilir.

Qeyd edək ki, "Kriti Vüsal" törətdiyi müxtəlif cinayətlərə görə dəfələrlə məhkumluq həyatı yaşayıb.

Ötən həftə prezident Ağdaşın icra başçısına şiddətli töhmət verdi. Rayon rəhbəri də ölkə başçısının düzgün qərar verdiyini və bundan nəticə çıxaracağını açıqladı. Lakin bu qərar növbəti dəfə Azərbaycanda yerli icra hakimiyyəti idarəçiliyinin effektivlik məsələsini gündəmə gətirib. Tənqidçilərin fikrincə, icra başçıların vəzifələrindən azad edilməsi, yerlərinin dəyişdirilməsi, töhmət alması, hətta həbs olunması da vəziyyəti dəyişmir. Ona görə də İH-lərin ləğvi təklif edilir. ReAl Partiyasının sədri Natiq Cəfəri də sosial media hesabında bu barədə paylaşım edib: "Töhmətlə, şiddətli töhmətlə, həbs etməklə, işdən çıxartmaqla olmur, düzəlmir də bu sahə - şəhər-rayon icra başçıları institutu ləğv edilməlidir. Bu qurum SSRİ-dən qalma mənasız, qeyri-effektiv, "birinci katib" adının dəyişdirilmiş formasıdır".

Onun fikrincə, şəhər-rayon seçkili mer institutu təsis edilməli, hesabatlı, şəffaf yerli özünüidarə institutları yaradılmalıdır.

N.Cəfəriyə görə, başqa yol yoxdur, qalib xalq şəhər, rayon, qəsəbə və kəndlərdə özünü idarə edə bilər, buna inanmaq, bu sistemə keçmək zamanıdır: "Bu gün iqtisadiyyatda yaranmış durğunluğun, geriləmənin, aqrar sektordakı problemlərin, regionlardan Bakı və Abşerona axının davam etməsinin ən böyük səbəbi məhz köhnəlmiş mərkəzi və yerli idarəetmə sistemi - Azərbaycanın qarşısında duran çağırışlara bu sistem artıq cavab verə, problemləri həll edə bilmir.

Prezident Əliyevin doğru qərarı ilə ölkədə 14 iqtisadi rayon yaradılıb, həmin iqtisadi rayonlar inzibati ərazi vahidinə çevrilməli, Prezidentin şəxsi nümayəndəlik institutu Prezident adına həmin 14 ərazi vahidində Dövlət təmsil etməlidir".

Bəs bu dəyişikliyə getməyə nə mane olur? Bunun üçün konstitusiyaya yenilənməlidir, yoxsa Prezidentin qərarı ilə İH-lər ləğv oluna bilər?

Hüquqşünas Ramil Süleymanov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a bildirib ki, konstitusiyanın 3-cü maddə-

sinə əsasən, icra hakimiyyəti Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə mənsubdur: "Konstitusiyanın 6-cı fəslü bütövlükdə icra hakimiyyətinə aiddir. İcra hakimiyyətinin məsuliyyəti ilə bağlı konstitusiyanın 99-cu maddəsində qeyd olunur ki, Prezident icra hakimiyyətinin başında duran şəxsdir. İcra hakimiyyətinin məsuliyyəti Prezidentə aiddir. Konstitusiyanın 149-cu maddəsinin 7-ci bəndinə əsasən, Prezident icra hakimiyyətinin fəaliyyətini formalaşdırmaq üçün icra hakimiyyəti orqanları yaradır. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yuxarı icra orqanı hesab olunur. Konstitusiyanın 124-cü maddəsinə əsasən, yerlərdə rəhbərliyi icra hakimiyyəti başçıları həyata keçirir. Bu da o deməkdir ki, icra hakimiyyətlərinin konstitusiyada adı çəkilir".

Vəkilin sözlərinə görə, qanunvericiliklə icra hakimiyyətlərinin ləğvi yalnız konstitusiyaya uyğun şəkildə əlavələr və dəyişikliklərin edilməsi ilə mümkündür: "Konstitusiyanın 3-cü maddəsinin 1-ci bəndinə görə, Azərbaycan xalqı onun mənafeyi ilə bağlı olan istənilən məsələni referendum vasitəsilə həll edə bilər. Lakin həmin icra orqanlarının və və-

İcra başçısına verilən şiddətli töhmət - icra hakimiyyətlərinin ləğvi gündəmdə

Rayon rəhbərlərinin vəzifədən azad edilməsi, hətta həbsi yerli idarəetmədə vəziyyəti dəyişmir; bu strukturun demontajına çağırışlar var - hüquqşünas rəyi

zifəli şəxslərin təyini məsələsində xalqın referendum keçirmək təşəbbüsü qanunla nəzərdə tutulmur".

Onun sözlərinə görə, Prezidentin xüsusi nümayəndəsi institutu fəaliyyətə başlayıb və bu, qanunvericiliklə qadağan edilmir: "Amma icra hakimiyyətləri ilə xüsusi nümayəndələrin statu-

su arasında fərq ondan ibarətdir ki, icra hakimiyyətlərinin statusu daha yüksəkdir və öndədir. Çünki onların statusu konstitusiyada əsasnamə əsasında müəyyən olunub".

Hüquqşünasın fikrincə, bununla bağlı referendum vasitəsilə müvafiq dəyişikliklər aparıldıqdan sonra daha effektiv idarəetmə, hakimiyyət

orqanı formasında daha ciddi və səmərəli idarəetməni müşahidə etmək mümkün olacaq. O hesab edir ki, bu dəyişikliklərdən sonra siyasi hakimiyyətin də islahatlara dair siyasi iradəsini nümayiş etdirdiyini görmək mümkün olacaq.

Qonşu ölkələrin təcrübəsinə nəzər yetirdikdə fərqli mənzərə ortaya çıxır. Misal üçün,

Gürcüstanda icra hakimiyyəti institutu yoxdur. Yerli idarəetmə sistemi seçkili əsaslarla formalaşır. Türkiyədə də yerli icra hakimiyyəti başçısı kimi bir struktur yoxdur. Hər bir şəhər, rayon və bələdiyyənin rəhbəri xalq tərəfindən seçilən merlərdir. Yerli idarəetmədə əsas icra səlahiyyətləri seçkili merlərə və bələdiyyə məclisinə məxsusdur. Rusiyada isə icra hakimiyyətinin strukturu klassik sovet modelindən fərqli şəkildə formalaşmış. Bölgələrdə federal səviyyədə prezidentin təyin etdiyi nümayəndələr (məsələn, federal dairələr üzrə) fəaliyyət göstərir. Bu ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, müasir dövlətdə yerli idarəetmənin effektivliyi üçün əsas mexanizm xalq tərəfindən seçilən, hesabatlı və şəffaf institutlardır. İcra hakimiyyəti kimi təyinatlı və mərkəzə bağlı strukturlar isə ya ümumiyyətlə yoxdur, ya da yalnız məhdud nəzarət funksiyası daşıyır.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

Əhalinin banklara borcu artır - ön hazırlıq

Ölkədə problemli kreditlər hər ay artmaqda və kabusa çevrilməkdədir - iki iqtisadçıdan şərh

Azərbaycanda əhalinin banklara olan borcu artır və bununla yanaşı, vaxtı keçmiş kreditlərin həcmi də böyüməkdədir. 2025-ci il avqustun 1-nə olan məlumata görə, problemli kreditlərin məbləği 529,4 milyon manat təşkil edib. Bu, ilin əvvəlinə nisbətən 17,9 faiz və ya 80,3 milyon manat çoxdur. Son bir ildə isə artım 16,7 faiz - 75,7 milyon manat olub.

Rəqəmlər ilk baxışdan narahatedici təsir bağışlasa da, ekspertlər hesab edir ki, problemli kreditlərin həcmnin artması onların sürətlə çoxaldığı anlamına gəlmir. Bank-maliyyə eksperti Əkrəm Həsənov bildirir ki, əsas səbəb ölkədə iqtisadi aktivliyin zəifləməsidir. Qiymətlərin artması fonunda vətəndaşların gəlirləri azalır, xərcləri yüksəlir, sahibkarların isə qazancı əvvəlki səviyyədə deyil.

Nəticədə həm biznes, həm də adi vətəndaş üçün borc öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi çətinləşir. Digər iqtisadçılar da əmək bazarında qeyri-müəyyənliklərin, inflyasiya təzyiqlərinin kreditlərin qaytarılmasına

mane olduğunu xüsusi vurğulayırlar. Əvvəlki illərin statistikasına nəzər salanda görünür ki, problemli kreditlərin payı indiki qədər olmayıb. 2024-cü ilin sonuna göstərici 1,5-2 faiz aralığında dəyişirdi. Yəni son illərdə ciddi yaxşılaşma müşahidə olunsada, 2025-ci ilin əvvəllərindən etibarən azalma tendensiyası dayanıb və yenidən artım müşahidə edilir.

Iqtisadçı Natiq Cəfəri "Yeni Müsavat"a bildirib ki, təhlükəli hədd problemli kreditlərin ümumi kredit portfelinə xüsusi çəkisinin 3 faizi keçəndə baş verir. Onun sözlərinə görə indiki halda bu rəqəm kredit portfelinə 2 faizdir: "Hazırda ən böyük problem ondan ibarətdir ki, problemli kreditlərin həcmi hər ay artır. Bu, çox təhlükəli ten-

densiyadır. Bunun da əsas səbəbi istehlak kreditləridir. İstehlak kreditləri həddindən artıq çoxdur. Vətəndaşlar gəlirləri az olduğu üçün daima istehlak kreditlərinə meyilli olurlar. Elə insan var ki, bir neçə banka borcludur. Sadəladıqlarım nəticə etibarını ilə problemli kreditlərin həcmnin artmasına səbəb olan amillərdir. Mərkəzi Bank bu yaxın-

larda istehlak kreditləri ilə bağlı müəyyən məhdudlaşdırıcı qərarlar verdi. Bu məhdudlaşdırma da ondan ibarət idi ki, vətəndaş aylıq gəlirinin 5 mislindən artıq istehlak krediti götürə bilməz. Məsələn, şəxs 1000 manat maaş alırsa, ona 5 mindən artıq istehlak krediti verilməz. Lakin belə tədbirləri çıxış yolu hesab edə bilmərik. Çünki Azərbaycan iqtisadiyyatında məişət texnikası, mebel və bu tipli istehlak kreditlərinə yönəlmiş satışın həcmi də məhz kreditə bağlıdır. Belə çıxır ki, istehlak kreditinin məbləği azalarsa, ticarət şəbəkələrində dövriyyə azala bilər.

İstənilən halda problemli kreditlərin həcmnin hər ay artması təhlükəli tendensiya. Bunun məhdudlaşdırıcı və inzibati tədbirlərlə qarşısının alınması bir müddət sonra effektiv verə bilər, lakin problemi həll etməz. Əsas məsələ odur ki, vətəndaşların gəlirləri artsın. Vətəndaşların gəlirləri artdıqca kredit borclarını normal qarşılayacaqlar, həm də, ümumiyyətlə, kreditə müraciət etməyəcəklər. Azərbaycanda orta aylıq əməkhaqqının, ümumiyyətlə, gəlirlərin artması üçün hökumət daha çox iş

görməlidir. Çünki problemli kreditlərin həcmində istehlak kreditləri üstünlük təşkil edir. Bu da sadə vətəndaşların borclarını ödəyə bilməməsi ilə bağlıdır".

Iqtisadçı Xəlid Kərimli qəzetə açıqlamasında deyib ki, banklar da problemli kreditlərin artmasının qarşısını almağa çalışır. Onun sözlərinə görə, nisbi göstəricilərə baxanda kredit portfellerinin strukturu pisləşib: "Lakin bu hələ həyəcan təbili çalmağa əsas vermir. Bir neçə il öncə ilə müqayisədə kifayət qədər yaxşıdır. Bankların özləri də problemli kreditlərin olmamasına çalışırlar. Onlar vətəndaşa kredit verərkən, riskləri nəzərə alırlar və buna görə faizlər də yüksək olur. 2023-cü ilə müqayisədə kreditlərdə 3 faizdən çox yüksəlmə var. Faiz dərəcələrinin yüksəlməsi və kredit şərtlərinin çətinləşməsi kreditlərin geri qaytarılmasına mənfi təsir göstərən amillərdəndir. Mərkəzi Bank borc-gəlir nisbəti müəyyənləşdirib. Belə ki, vətəndaşın borc ödənişi onun gəlirinin 45 faizindən çox olmamalıdır. Kredit kartlarına da limitlər qoyulub. Rəsmi əməkhaqqının 5 mislindən çox olmayaraq kredit götürə bilərlər. Hələlik riskli səviyyə olmadığına görə bunu idarə edirlər".

□ **Səhanə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın 10 noyabr üçtərəfli bəyanatı barədə dediklərinə münasibət bildirib. Zaxarova ötən həftə sonuna yaxın keçirdiyi brifinqdə Paşinyanın bəyanatını "nitq fiquru" adlandırır.

Zaxarova qeyd edib ki, 2020-2022-ci illərin üçtərəfli razılaşmaları aktual olaraq qalır, tərəflərdən heç biri onlardan çıxmayıb, bu barədə sənədlər də mövcud deyil.

Qeyd edək ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Ermənistan, Rusiya və Azərbaycan liderlərinin 9 noyabr 2020-ci il üçtərəfli bəyanatının qüvvədən düşdüyünü bildirib. Ötən gün brifinqdə bu məsələyə toxunan Ermənistan lideri deyib ki, "noyabrın 9-na qayıtmağa ehtiyac yoxdur". "9 noyabr 9 noyabrda qaldı", - Paşinyan əlavə edib.

"Rusiyanın bu ilin noyabrında 5 ili tamam olacaq Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin üçtərəfli bəyanatına istinad etməsi Kremlin saman çöpündən yapışmasına bənzəyir. Məsələ bitib". **Politoloq Elxan Şahinoğlu** Rusiya XİN rəsmisi Mariya Zaxarovanın Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı 2020-ci il 9/10 noyabr bəyanatına istinad etməsi haqda özünün sosial media hesabında belə qeyd edib.

"Birincisi, 9/10 noyabr bəyanatı qəbul ediləndə Qarabağda separatizmin kökü hələ kəsilməmişdi, ərazi bütövlüyümüzü tam təmin etməmişdik. Azərbaycan bəyanatının qəbulunun 3-cü ilində ərazi bütövlüyünü təmin etdi. İkincisi, rus hərbiçiləri evlərinə yola salınıblar. Üçüncüsü, Vaşinqtonda qəbul olunan razılaşmaya görə, Zəngəzur dəh-

Paşinyan əl çəkdi, Kreml əl çəkmədi

Rusiyanın 10 noyabr üçtərəfli bəyanatından yapışmasının sirri

lizinin tikintisi və işlədilməsi ilə bağlı konsorsium quracaq və sənəddə dəhlizi Rusiya hərbi qüvvələrinin qoruyacağına dair bənd yoxdur. Bütün bunlar ortada varkən, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova brifinqdə deyib ki, "2020-ci ilin üçtərəfli razılaşmaları aktual olaraq qalır, tərəflərdən heç biri onlardan çıxmayıb, bu barədə sənədlər də mövcud deyil". Bu lap özü olmayan, ancaq quru adı qalan Minsk Qrupunun "varlığına" bənzəyir ki, o da son günlərini yaşayır. Kremlin İrəvanla və Bakı ilə münasibətləri soyuqdur, üç iştirakçıdan ikisi

9/10 noyabrın tarixdə qaldığı bildirirsə, üçüncünün israrla "bəyanat qüvvədədir" xatırlatmasının heç bir əsası yoxdur", - o bildirib.

Rusiya 10 noyabr sənədindən əl çəkməklə nəyə nail ola bilər? Paşinyana dəstək olaraq rəsmi Bakı da oxşar açıqlama ilə çıxış edərək Rusiyanı və Zaxarovanı pat vəziyyətinə salmalı deyilmi?

Siyasi şərhçi Azər Həsərov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, faktiki olaraq 10 noyabr üçtərəfli bəyanatı qüvvədən düşüb: "Çünki bəyanatın tərəflərindən ikisi Ermənistanla Azərbaycan öz

aralarında razılığa gəliblər və vasitəçiyə ehtiyac qalmayıb. Üstəlik də həmin bəyanatda nəzərdə tutulan məsələlərlə bağlı Azərbaycanla Ermənistan arasında ortaq fikir birliyi var. Bu baxımdan yanaşsaq, əslində Mariya Zaxarovanın dedikləri söz oyunu ilə məşğul olmaqdır. Yəqin ki, Azərbaycan da yaxın vaxtlarda 10 noyabr üçtərəfli bəyanatı ilə bağlı mövqeyini daha aydın şəkildə ifadə edəcək. Azərbaycan öz addımları ilə göstərir ki, artıq həmin sənəd qüvvədən düşüb, bitib. İndi, sadəcə olaraq, həmin bəyanatın qüvvədən düşdüyünü fiziki olaraq bəyan etməyin

vaxtıdır. Azərbaycanla Ermənistan Rusiya olmadan da ortaq məxrəcə gəliblər, anlaşılırlar. Burada Rusiyalıq heç nə qalmayıb. Məncə, Ermənistanla Azərbaycan bir araya gəlib bəyanatın qüvvədən düşdüyünü bəyan etməli və bu haqda da Rusiyaya məlumat verməlidirlər. 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının bu günə qədər yalnız sonuncu-9-cu bəndinin tələbləri həyata keçməyib. Bu bənd kommunikasiyaları - Zəngəzur dəhlizinin açılmasını nəzərdə tutur ki, bu məsələ barədə də artıq Azərbaycanla Ermənistan arasında 8 avqustda Vaşinqtonda razılaşma imzalanıb. Yeni bu məsələnin də həlli prosesi gedir. Oudur ki, artıq 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının bundan sonra əhəmiyyəti də qalmır".

Siyasi şərhçi hesab edir ki, Rusiya, sadəcə olaraq, Zəngəzur dəhlizinin açılması və Ermənistanla Azərbaycan arasında əlaqələrin qurulması prosesində məhz Rusiyanın orbit - vasitəçi olmasına nail olmaq üçün 10 noyabr üçtərəfli bəyanatından yapışır: "Lakin cəhdlər boşunadır, Rusiya 10 noyabr sənədindən əl çəkməklə istədiyinə nail ola bilməyəcək".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov isə bildirdi ki, Nikol Paşinyanın 10 no-

yabr üçtərəfli bəyanatı ilə bağlı dedikləri Rusiyada ciddi rezonans yaradıb: "Ədalət naminə deməliyə ki, əslində imzanın geri çağırılması prosesi baş verməyib. Sadəcə olaraq, Paşinyan deyib ki, bu bəyanat aktuallığını itirib və elə 10 noyabrda qalıb. Lakin geosiyasi proseslər də onu göstərir ki, 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının hüquqi təsiri yoxdur. Eyni zamanda burada kifayət qədər ciddi dəyişikliklər baş verib və yeni reallıqlar formalaşıb. Yeni prioritetlər meydana gəlib. Bu baxımdan, 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının təsir mexanizmlərinin itirilməsi ilə Rusiya barışmalıdır. Rusiyanın əlində təsir rıçaqları olsa da başı Ukrayna cəbhəsinə qarışdı və Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı heç bir praktiki addımlar atılmadı. Rusiya bunu etmədi. İndi yeni vəziyyət və 8 avqust Vaşinqton razılaşmaları Moskvanı pərt vəziyyətinə qoyub. Ona görə də 10 noyabr üçtərəfli bəyanatından yapışmaqla prosesdə iştirakçılığını təmin etmək istəyir. Amma nəticə dəyişməz olaraq qalır. 10 noyabr bəyanatı haqqında danışmaq aktualıqdan uzaqdır".

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

"Mən demişəm, Rusiya dağılacaq!"

Vahid Əhmədov: "Azərbaycana qarşı təxribatlar olacaq, ehtiyatlı olmaq lazımdır"

Sabiq deputat Vahid Əhmədov "AzPolitika"ya müsahibəsində gündəmin əsas mövzuları - Rusiya-Azərbaycan münasibətlərində baş verən gərginlik, regionda cərəyan edən hadisələr, eləcə də ölkə gündəmi, iqtisadi, sosial problemlər, gözlənilən islahatlar barədə sualları cavablandırır.

Onun sözlərinə görə, Rusiya qonşu dövlətdir, orada böyük sayda azərbaycanlı yaşayır və bir çoxları mühüm işlərlə məşğuldur: "Başqa millətlərlə müqayisədə soydaşlarımızın sayı, nüfuzu kifayət qədərdir. Azərbaycana diqqət böyükdür.

İkitərəfli münasibətlərin gərginləşməsinin bir neçə səbəbi var: Birincisi, sərnəşin təyarrəmin vurulmasıdır. Prezident də bu yaxınlarda "Əl-Ərəbiyyə" kanalına müsahibəsində xatırlatdı: 44 günlük müharibə günlərində Naxçıvanda bizimkilər Rusiya hərbi vertolyotunu vurmuşdu. Baxmayaraq ki, o, müharibə gədən ərazidə, sərhədimizə doğru hərəkət edirdi. Dövlət başçımız dərhal Rusiyaya kompensasiya ödənişi barədə tapşırıq verdi, di-

gər məsələləri həll etdi. Amma indi Rusiya etdiyi cinayəti boyuna almır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev müasir tipli, çox uğurlu siyasətdir. Azərbaycan dövlətinin xarici siyasəti məhz dövlət başçısının səyi nəticəsində formalaşır. Son vaxtlar Amerika ilə qurduğu əlaqələr, Prezident Trampın görüşü, onun İlham Əliyev

haqqında yüksək fikirləri, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı əldə olunan razılaşmalar... Bunlar birdən-birə baş vermir. Bu işlər uzun müddət işlənir, hazırlanır. Məlum olduğu kimi, ABŞ Prezidenti hər dövlət başçısını yüksək səviyyədə qəbul etmir. Beləliklə, Vaşinqtonda imzalanan müqavilələr, sülh sazişinin paraflanması, ikitərəfli işçi

qruplarının yaradılması, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı məsələlər - hamısı əlbəttə ki, Rusiyanın xeyrinə olmadı..."

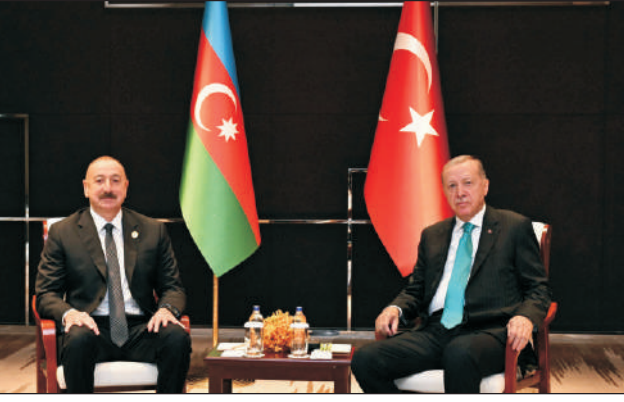
V.Əhmədovun sözlərinə görə, Rusiya əvvəldən belə niyyətdədir ki, Zəngəzur dəhlizinə o nəzarət edəcək: "Çünki bu dəhliz böyük əhəmiyyət kəşb edir. Vaxt gələcək, indi ona etiraz edən İran da bu

dəhlizdən istifadə edəcək. Bəlidir, Ukraynaya qarşı apardığı müharibəyə görə Vladimir Putinin dünyadakı reytingi kifayət qədər aşağı düşüb. Rusiya Ukraynada faktiki olaraq çox ciddi problemlər yaşayır. Deyirdi ki, biz bir-iki günə Ukraynanı alaçağıq, amma alınmadı. Dövlət başçımız Ukraynanın ərazi bütövlüyünü həmişə dəstəkləyib, humanitar yardımları davam etdiririk. Putin isə keçmiş SSRİ-ni bərpa etmək istəyirdi, bu da mümkün olan şey deyil. Mən demişəm, Rusiya dağılacaq! Rusiyanın dağılması prosesi artıq başlayıb.

Xüsusilə müsəlmanların yaşadıkları bölgələrdə ciddi problemlər var. Rusiyanın iqtisadiyyatı çox pis vəziyyətdədir, milli valyutası təhlükə altındadır, inflyasiya, həttə ərzaq problemi də var. Mən inanmıram ki, Rusiya bu müharibədə qələbə qazansın. Düzdür, istəyirlər müəyyən saziş imzalsın və Ukraynada tutduqları torpaqlar onlara qalsın. Amma Ukrayna dövləti, onun Prezidenti Volodimir Zelenski buna getmədi, gədən də deyil. Ukrayna dövləti vuruşur, hökumət qurumları, adi vətəndaşlar Ukraynanı qoruyur, öz müstəqilliklərini qoruyurlar və buna da nail olacaqlar. Biz də Azərbaycan dövləti olaraq hər bir ölkənin müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü tanıyıraq və bunu ən yüksək səviyyədə dəfələrlə bəyan etmişik".

V.Əhmədov enerji obyektlərimizə hücumdan da danışıb: "Rusiya Azərbaycanla müharibə elan etməyəcək. Azərbaycanın çox güclü müdafiə qüvvələri var. Birincisi, Türkiyə, ikincisi, Pakistan, üçüncüsü də son vaxtlar Azərbaycanla ABŞ arasında çox ciddi siyasi, iqtisadi, ticarət əlaqələri qurulub və bu, davam edir. Mən bu yaxınlarda bir-iki ay Amerikada - Vaşinqtonda oldum. Azərbaycanla münasibətin kifayət qədər dəyişməsinin şahidi oldum. 5-6 il bundan qabaq da orada olmuşdum, amma indi görürəm ki, bizə olan münasibət yaxşıya doğru çox dəyişib. Hətta orada vəzifədə olan şəxslərlə görüşdüm, dövlət başçısına, bizim vətəndaşlara olan münasibətləri yüksək səviyyədədir. Öyrəndim ki, Amerikada beş yüz minə yaxın azərbaycanlı yaşayır. Bizimkilərə təklif etdim ki, orada bir Azərbaycan evi yaradılsın.

Rusiya gəlincə, əlbəttə, Azərbaycana qarşı təxribatlar olacaq. Rusiyada iki nəfər soydaşımız öldürüldü, dünyanın oxuyuram, bir nəfər ziyalımızı da həbs ediblər. Ehtiyatlı olmaq lazımdır. Bunu Prezident İlham Əliyev də gözəl bilir. Dövlət başçısı hər zaman çalışıb ki, Rusiya ilə yaxşı münasibətlərimiz olsun, çünki qonşu dövlətdir. Ancaq Rusiyanın məqsədi və siyasəti işğalçılıqdır".

Sentyabrın 1-də Çinin Tiencin şəhərində Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin dövlət başçıları Şurasının 25-ci iclası keçirilib. “Yeni Müsavat”ın xəbərinə görə, sammitə 21 ölkədən liderlər və 10-dan çox beynəlxalq təşkilat qatılıb. ŞƏT ölkələri “Tiencin Deklarasiyası” sını imzalayıb. Deklarasiyada təşkilata üzv olan ölkələr arasında təhlükəsizlik, iqtisadiyyat, energetika və mədəni sahələrdə əməkdaşlıqla bağlı 10 illik strateji plan nəzərdə tutulur.

Bundan başqa, ŞƏT-ə üzv dövlətlər İnkişaf Bankının yaradılması barədə razılığa gəliblər. Sənəddə əlavə olaraq, üzv ölkələrin qarşılıqlı hesablaşmalarda milli valyutaların payının tədricən artırılması üzrə yol xəritəsinin həyata keçirilməsinin vacibliyi vurğulanıb.

ŞƏT ölkələri liderlərinin 25-ci Şura iclasında 2030-cu ilə qədər enerji əməkdaşlığının inkişafı strategiyasının həyata keçirilməsi üçün yol xəritəsi də təsdiqlənib.

ŞƏT dövlət başçıları Şurasının 25-ci iclasında **Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev** iştirak edib. Prezident İlham Əliyev “ŞƏT plus” formatında tədbirdə çıxış edib. İlham Əliyev deyib ki, Azərbaycanla Çin arasında səmimi, dost münasibətlər və hər tərəfli strateji tərəfdaşlıq mövcuddur. Bu əlaqələrin dərinləşdirilməsi Azərbaycanın xarici siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biridir: “Bu il iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlığın yaradılmasına dair Birgə Bəyannatın imzalanması tarixi hadisədir və bu Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni səhifə açıb. Azərbaycan Çinin beynəlxalq sülh, təhlükəsizlik və inkişafı təşviq etmək üçün irəli sürdüyü Qlobal İnkişaf Təşəbbüsünü, Qlobal Təhlükəsizlik Təşəbbüsünü və Qlobal Sivilizasiya Təşəbbüsünü fəal şəkildə dəstəkləyib. Biz həmçinin Çin Xalq Respublikasının Sədri tərəfindən irəli sürülmüş Qlobal İdarəetmə Təşəbbüsünü dövlətlərin suveren bərabərliyi, BMT Nizamnaməsi və beynəlxalq hüquqa hörmət əsasında beynəlxalq münasibətlərin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş mühüm və vaxtında atılmış bir addım kimi qiymətləndiririk. Azərbaycan regionda Çinin etibarlı tərəfdaşdır. Biz beynəlxalq və regional sülhün və

Prezidentin Çindən mühüm mesajları

Azərbaycan lideri sammitdəki çıxışında vacib mövzulara toxundu, səfər çərçivəsində bir sıra ikitərəfli görüşlər keçirdi, Putinlə isə...

təhlükəsizliyin qorunmasına töhfə veririk, genişmiqyaslı iqtisadi, nəqliyyat və enerji layihələri həyata keçiririk. Azərbaycan ÇXR Sədrinin irəli sürdüyü “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünün ilk dəstəkləyənlərdən biri olub və bu istiqamətdə ciddi praktiki layihələr həyata keçirir. Orta dəhliz Azərbaycan vasitəsilə Çin və Mərkəzi Asiyayı Avropa ilə birləşdirən etibarlı və təhlükəsiz marşrutdur. 2022-ci ildən bəri Orta dəhliz üzrə Azərbaycan vasitəsilə yükdaşımalarda həcmi təxminən 90 faiz artıb. Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında bağlantının yaradılması üzrə bu yaxınlarda əldə olunmuş razılaşmalar beynəlxalq yükdaşıma üçün tranzit imkanlarının genişlənməsinə xidmət edəcək. Yaxın gələcəkdə Zəngəzur dəhlizi həm Orta Dəhlizin, həm də Şimal-Cənub dəhlizinin növbəti mühüm segmentinə çevriləcək, sülhü, çoxtərəfli tərəfdaşlığı möhkəmləndirəcək. Zəngəzur dəhlizi Azərbaycan sərhədinin şərqində, qərbində, şimalında və cənubunda yerləşən yaxın və uzaq qonşularımıza fayda gətirəcək”.

bunda yerləşən yaxın və uzaq qonşularımıza fayda gətirəcək”.

Prezident İlham Əliyev Çinə səfər çərçivəsində çoxlu sayda dövlət başçıları və beynəlxalq qurumların rəhbərləri ilə görüşlər keçirib.

Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinp Prezident İlham Əliyev ilə görüşü zamanı Azərbaycanın Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına (ŞƏT) üzv olmasını dəstəklədiyini bəyan edib.

Prezident İlham Əliyev sentyabrın 1-də Çinin Tiencin şəhərində Pakistanın Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şəriflə də görüşüb.

Sentyabrın 1-də Çinin Tiencin şəhərində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla da görüşü olub. Görüşdə qardaşlıq və strateji mütəfiqliyə əsaslanan ikitərəfli əlaqələrimizin bütün sahələrdə, o cümlədən enerji, nəqliyyat sahələrində daha da genişlənməsindən məmnunluq ifadə olunub. Söhbət zamanı SOCAR ilə Türkiyənin Botaş şirkəti arasında əməkdaşlığa

toxunulub və bu xüsusda Azərbaycan qazının Qətərin maliyyə dəstəyi ilə Türkiyə üzərindən Suriyaya çatdırılmasının önəmi qeyd edilib. Həmçinin Azərbaycanla Türkiyənin digər ölkələrdə birgə enerji layihələrinin icrasına dair məsələlər müzakirə olunub. Bir neçə gün əvvəl Qars-İğdır-Dilucu dəmir yolu xəttinin təməlinin qoyulmasının əhəmiyyəti vurğulanıb, Azərbaycanda, o cümlədən Naxçıvan regionunda həyata keçirilən dəmir yolu layihələri barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Görüşdə Azərbaycanla Ermənistan arasında normallaşma prosesi də müzakirə olunub və bu xüsusda Türkiyənin regional məsələlərdə sabitləşdirici rol yüksək qiymətləndirilib.

Türk Dövlətləri Təşkilatının bu il Azərbaycanda keçiriləcək növbəti Zirvə görüşünün əhəmiyyətinə toxunulub.

ŞƏT Sammiti çərçivəsində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyanla da görüşüb. Liderlər Azərbaycan-Ermənistan sülh gündə-

liyini müzakirə edərək, konstruktiv dialoqun, qarşılıqlı etimadın və regional sabitliyin əhəmiyyətini vurğulayıblar. Hər iki lider sülhün və normallaşma prosesinin irəliləməsinə dair beynəlxalq dəstəyi bir daha təsdiqləyən son Vaşinqton Sammiti zamanı əldə edilən müsbət dinamikanı qeyd ediblər. Tərəflər təmasları davam etdirmək barədə razılığa gəliblər.

Prezident İlham Əliyevin Tacikistan Prezidenti İmomeni Rəhmon, Belarus Prezidenti Aleksandr Lukaşenko ilə də görüşləri olub.

Qeyd edək ki, ŞƏT ölkələrinin dövlət başçıları Şurasının 25-ci iclasında Rusiya Prezidenti Vladimir Putin də iştirak edib. İctimaiyyətin əsas diqqətində olan məsələ Vladimir Putinlə İlham Əliyevin Çində görüşünün olub-olmayacağı idi. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanla Vladimir Putin arasında ayaqüstü bir neçə saniyəlik görüş olsa da, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Putin arasında görüş keçirilməyib.

Öncədən də Kreml rəsmisi Yuri Uşakov bildirib ki, hələlik Putinin İlham Əliyevlə Pekində görüşü nəzərdə tutulmayıb, lakin hər iki lider yubiley tədbirlərində iştirak edəcək.

Uşakovdan fərqli olaraq Vladimir Putinin mətbuat katibi Dmitri Peskov sentyabrın 1-də günün birinci yarısı mediaya açıqlamasında deyib ki, Rusiya və Azərbaycan prezidentləri Vladimir Putin və İlham Əliyev sentyabrın 1-də Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının (ŞƏT) sammiti çərçivəsində görüşə bilirlər.

Politoloq Qabil Hüseynli öncə bildirdi ki, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı ölkə-

ləri özü-özlüyündə dünya əhalisinin 60 faizindən çoxunu birləşdirən bir təşkilatdır və dünya iqtisadiyyatının əsas mərkəzlərindən biri rolunu oynayır: “Ona görə də Azərbaycan həm bu təşkilata üzv olmaq yolundadır, həm də Çinlə dostluq, əməkdaşlıq münasibətlərinə böyük əhəmiyyət verir. Azərbaycanın davamlı inkişafı, regional gücə çevrilməsi, əlverişli coğrafi mövqeyi və həyata keçirdiyi böyük layihələr Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı ilə münasibətlərə müsbət təsir göstərir. Xüsusilə də tranzit və nəqliyyat-logistika imkanları, Şərq-Qərb və Şimal-Cənub dəhlizlərinə verilən dəstək, Transxəzər nəqliyyat marşrutunun - Orta dəhlizin üstünlükləri təşkilat üçün Azərbaycanı əhəmiyyətli tərəfdaşa çevirir. Azərbaycan Prezidentinin Çinə səfəri növbəti inkişaf perspektivləri üçün və əməkdaşlığın daha da dərinləşdirilməsi üçün mühüm perspektivlər yaradır. O ki qaldı Vladimir Putinlə İlham Əliyev arasında Çində görüş olmamasına, bundan itirən Azərbaycan deyil. Əvvəla, bütün dünya gördü ki, Çində Azərbaycan Prezidentinin müxtəlif dövlətlərin və təşkilatların liderləri ilə keçirilən ikitərəfli görüşlərinin sayı Rusiya Prezidentinin keçirdiyi ikitərəfli görüşlərin sayından daha çox oldu. Açıq gördü ki, ölkə liderləri İlham Əliyevlə görüşməyə daha çox maraq göstərirlər. Rusiyanın dünyanın böyük hissəsi tərəfindən qəbul edilmədiyi, qapı arxasında saxlandığı, faktiki tək qaldığı bir zamanda bu ölkənin başçısının Azərbaycan kimi mühüm dövlətin lideri ilə görüşməsi daha çox Rusiyaya lazımdır, nəinki Azərbaycana”.

Politoloq qeyd etdi ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında hazırkı gərginliyin müzakirəsi və yumşaldılması üçün görüşün baş tutması müsbət ola bilər: “Görüşün tərəflərdən hansının istəməməsi üzündən baş tutmaması barədə dəqiq fikir söyləmək çətindir. Görüşün baş tutmaması o deməkdir ki, münasibətlər üzde göründüyündən pisdir və bu vəziyyətin düzəlməsi bir beynəlxalq toplantı çərçivəsində qısamüddətli görüşlə mümkün deyil”.

□ Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”

Iran parlamenti olan İslam Məclisi rəsmi bəyanat yayaraq, Zəngəzur dəhlizinə qarşı sərt mövqe nümayiş etdirib. Bu haqda "Bakı-Xəbər" yazıb. Bəyanatda dəhliz "kollektiv təhlükəsizlik üçün birbaşa təhdid" kimi təqdim olunub. Məclisin açıqlamasında iddia olunur ki, Cənubi Qafqaz təkcə coğrafi məkan deyil, həm də İranın "təhlükəsizlik perimetri, strateji dərinliyi və sivilizasiya sahəsinin" tərkib hissəsidir.

Parlament Zəngəzur dəhlizi layihəsinin "tanınmış sərhədlərin dəyişdirilməsi və zorla koridorların yaradılması" anlamına gəldiyini bildirərək, bunun BMT Nizamnaməsinə zidd olduğunu qeyd edib. İran tərəfi bəyan edib ki, belə addımlar "ölkənin təhlükəsizliyinə və milli maraqlarına təcavüz" kimi qiymətləndiriləcək və bütün siyasi-hüquqi vasitələrlə qarşısı alınacaq. Məclis həmçinin regionda hər hansı iqtisadi və tranzit layihəsinin yalnız "İranın geoiktisadi mövqelərinə hörmətlə" mümkünliyünü vurğulayıb. Maraqlıdır ki, İran Prezidenti Zəngəzur dəhlizinə normal yanaşır, amma parlament və ali dini lider isə tam əks mövqe tutur. Bu, nə deməkdir?

Bakı-xeber.com-a görə, İranın Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı prezident və parlament mövqeləri arasındakı fərq əslində ölkənin daxili siyasi sistemindən və maraq balansından qaynaqlanır. İranın dövlət idarəçiliyi və "ikili xətt" anlayışı heç də ziddiyyət təşkil etmir.

İranda dövlət qərarvericiliyi çoxpilləlidir: prezident (icra hakimiyyəti), parlament (İslam Məclisi), hökumətə nəzarət edən SEPAH, həmçinin son söz sahibi olan Ali dini liderdir. Çox vaxt beynəlxalq məsələlərdə "iki səsli siyasət" tətbiq olunur.

Azərbaycan Prezidenti ərəb telekanalına müsahibəsində İranda hökumətin, rəsmi səviyyədə verilən bəyanatları tanıdığını açıqlamışdı,

ali dini rəhbərin çevrəsindəki müşavirlərin çıxışlarına əhəmiyyət vermədiyini bildirmişdi.

İran parlamentinin bu bəyanatı necə oxunmalıdır? Pezeşkiana inanaq, yoxsa məclisin mövqeyinə?

Azərbaycan Demokratik İslahatlar Partiyasının (ADİP) sədri, deputat Asim Mollazadənin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, İranda vəziyyət elə kəskinləşib ki, onların özləri kim-kimin tərəfindədir, bilmirlər: "Kimin kiminlə vuruşduğunu da anlama bilmirlər. Mühafizəkar qanadın bəyanatları bir növ Amerikaya xahiş kimi səslənir ki, çoxdandır başımıza bomba atmamısan, tez edin atın. Yeni iqtisadi problemləri, ümumiyyətlə, böhranı sizin hücumunuzla izah edək. Pezeşkian isə bir dövlət qurmağa çalışır, İrani normal bir ölkə kimi nümayiş etdirmək istəyindədir. Lakin onun mövqeyi mühafizəkar qanadın təsiri altında yaşayan xalqın acınacaqlı vəziyyətidir. Getdikcə artan iqtisadi problemlər, sosial durumun durmadan ağırlaşması belə bir vəziyyətdə davam etdirə bilməyin mümkünsüzlüyünü göstərir. Əminəm ki, xalq iradəsini ortaya qoyub, bu qüvvələrdən canını qurtarmağa çalışacaq".

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva isə hesab edir ki, cənub qonşumuzdakı rejimin daha çox istəyi durulmaqda olan suyu bulandırmaqdır: "İran məclisi adətən ali dini liderin sözcüləridir. Onların deputat kimi xalqın yox, ali di-

İran parlamenti Zəngəzura "hücum" çəkdi - təşviş

Prezident dəhlizə pragmatik yanaşır, ali rəhbər və məclis "təhlükədir" deyir - ikitirəliyin pərdəarxası

ni lider Xamneyinin sözlərini, özünün deyə bilməyəcəklərini dilə gətirirlər. Azərbaycan və Ermənistan dəfələrlə bəyan ediblər ki, Zəngəzur dəhlizi hər hansı üçüncü ölkəyə təhdid və təhlükə deyil. İranın isə Zəngəzur dəhlizinə heç bir aidiyyəti yoxdur. Tehran-dakı molla rejimi daha çox durulmaqda olan suyu bulandırmaqda məşğuldur. Çünki mollalar hər zamankı kimi kaosdan və anarxiyadan qidalanmaqdadırlar. Regiona əbədi

sülhün gəlişi İrandakı gerizəkəli zehniyyətin - radikal fars-molla rejiminin maraqlarına uyğun deyil. Onlar "parçala, hökm sür" prinsipini hər zaman əldə "yol xəritəsi" kimi tutublar. Sözümlün canı odur ki, nə İran məclisinin, nə də SEPAH-ın hər hansı bir komandanının sözü Azərbaycan və Ermənistan üçün təhdid ola bilər. "İt hürər, karvan keçər, yel qayadan heç nə aparmaz", - deyib atalarımız. Fikrimcə, İrandakı bezi daire-

lər də bunun fərqindədirlər. İrandakı molla məclisi bu cür ürəkbulandıran və "təlatümlü" bəyanatlarla əslində ölkədəki daxili vəziyyətin gərginliyini xaricə istiqamətləndirmək istəyir. Eyni zamanda türk köçkünlü prezidentə işləmək imkanı verirlər. Üstəlik, bu cür bəyanatlar vaxtaşırı olaraq İrandakı deputatları maliyyələşdirən erməni iş adamlarının "ianələri" fonunda verilir. İranlı ermənilərin qucağına oturan fars parlamentinin bə-

zi üzvləri Azərbaycanın bölgəyə sülh gətirməsini istəmir. İran parlamentinin sərsəm bəyanatlarına vaxt ayırmaq belə yersizdir. Çünki onlar tez-tez özləri öz fikirlərini təkzib edirlər. Təbii ki, biz indiki mərhələdə prezident Pezeşkiana inanmalıyıq. O, əsas söz sahibidir. Məclis və müşavirlər isə sadəcə kölgə işığı funksiyasını daşıyırlar".

Deputat Sahib Aliyev də Sherg.az-a İran parlamentinin Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı bəyanatının rəşallıqdan və həqiqətdən tamamilə uzaq olduğunu deyib: "Azərbaycanla Türkiyə aydındır, Ermənistanın da maraqlarına qətiyyətlə cavab verməyən, prezidentlərinin, xarici işlər nazirliklərinin mövqeyi ilə üst-üstə düşməyən ziddiyyətli söz yığındır. Üstəlik, oradakı gizli hədə onu edənlərin potensialı ilə bir araya sığmır və boylarını çox-çox aşır. İran parlamentindəkilər Zəngəzur dəhlizinin işə düşməsinə sərhədlərin dəyişdirilməsi kimi təqdim edərək, görəsən, haralanyla düşünlür?"

□ **Cavanşir ABBASLI, "Yeni Müsavat"**

İranlı deputatdan Bakıya həyasız ittiham - reaksiya

İran Prezidenti Məsud Pezeşkianın bir neçə dəfə bu mövzuda açıqlama verməsinə və təkzib etməsinə baxmayaraq, Tehran rejiminin mühafizəkar qanadı 12 günlük müharibə ilə bağlı heç bir əsas olmadan qonşuları suçlamaq kimi pis ənənədən əl çəkmək istəmir. Bu mövzuda "Sepah Pasdaran" növbəti dəfə iddia paylaşılıb və İran parlamentinin Milli Təhlükəsizlik Komissiyasının sədri İbrahim Əzizdən sitat gətirib.

"Sərhəddə qardaşlarımız qətiyyətlə bəyan ediblər ki, İsrail İrana hücum etmək üçün Bakı ilə sərhəddən istifadə edib və pilotsuz təyyarələrin bir hissəsi məhz bu marşrutla gedib. Əliyev deyib ki, İran sübut təqdim etməlidir, lakin faktın özünü inkar etmək olmaz və biz bu məsələyə baxacağıq", - o bildirib.

Professor Qabil Hüseynli "Yeni Müsavat"a bildirib ki, İran siyasətçilərinin

Azərbaycana qarşı həyasızlığı davam edir. Onun fikrincə, Əzizi SEPAH-a bağlı deputatlardan biridir və eyni kursun yolçusudur: "İran Prezidenti, ardınca digər rəsmi şəxslər bəyan ediblər ki, İsrail müharibədə Azərbaycan heç bir rol oynamayıb. Bugünlərdə Laricani də qeyd

etdi ki, hər hansı fakt və ya sübut yoxdur. Amma bu həyasız deputat bizə iftira atmaqdan əl çəkmir. Bu adam başa düşmək istəmir ki, 12 gündə İsrail kəşfiyyatı İranın içərisində necə "at oynadırdı".

Q.Hüseynli qeyd edib ki, İsrail onların generalları-nı yatdığı yerdə öldürüb, öl-

kənin səması tam İsrail hərbi hava qüvvələrinin əlində idi, amma hələ də bəzi iranlı siyasətçilər boşboğazlıq etməkdədirlər: "İranı vurmaq üçün Azərbaycandan istifadəyə ehtiyac yoxdur. İsrailə işləyən xeyli iranlı casus var. Üstəlik, müasir texnologiya-nın gücü sübut etdi ki, İsrail

İsraili

İsraili

İranın içərisində necə əməliyyatlar həyata keçirə bilər".

Axar.az isə yazıb ki, əvvəla, İran parlamentinin Milli Təhlükəsizlik Komissiyasına rəhbərlik edən bir şəxs olaraq Əzizinin Azərbaycan Respublikası ilə İran sərhədini "Bakı ilə sərhəd" adlandırmasının özü siyasi əxlaqsızlığın maksimal formasıdır. Özünə siyasətçi və müsəlman deyən, "müsəlman təəssübkeşi" kimi çıxış edən heç bir şəxs müsəlman Azərbaycan dövləti haqda bu cür aşağılayıcı ifadəni işlətməyi öz ləyaqətinə sığışdırmaz - əlbəttə ki, müsəlmanlığı və ləyaqəti varsa. Təbii ki, müsəlman qəbirələrini dağıdıb, məscidləri yer üzündən silən erməniləri qardaş saydığını da nəzərə alsaq, belə şəxslərin "müsəlman", "ləyaqət" və "insanlıq"dan məhrum olduğunu təsdiqləmək məcburiyyətindəyik.

Digər tərəfdən, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan ərazisinin qonşulara qarşı istifadə edilməsinin heç bir halda mümkün olmadığını dəfələrlə bəyan edib, son hadisələrlə bağlı iddialara isə sübut tələb edib.

Əlbəttə ki, İranın mühafizəkar kəsimi sübut təqdim edə bilməz - olmayan şeyi necə təqdim edə bilərlər ki! Buna baxmayaraq, sputnik qeydləri ilə danışmaq əvəzinə "faktın özünü inkar etmək olmaz" şərləməsinə davam etdirmək İran parlamentinin Milli Təhlükəsizlik Komissiyası sədrinin acizliyinin və primitiv düşüncə tərzinin bariz nümunəsidir.

Halbuki hərbi-kəşfiyyat baxımından "qüdrəti" ilə loğğalanan İran 12 günlük müharibə zamanı İsrail dronlarının ələ İran ərazisindən qalxdığını gördü. "Qüdrətli" İran kəşfiyyatını MOSSAD darmadağın etdi, bəlli oldu ki, İsrail kəşfiyyatı İranda dron istehsal edən sex yaradıb - həm də bir deyil, onlarla; o sexlərdə yüzlərlə dron yığılıb və İranın strateji obyektlərinin yanına yerləşdirilib.

İran 12 günlük müharibə zamanı və ondan sonra İsrailə casusluq edən yüzlərlə şəxsi saxladı - ölkədə İsrail casusları hər yeri bürüyüb-müş və əlbəttə ki, onların heç də "kökünü" kəsməyiblər.

□ **Cavanşir ABBASLI, "Yeni Müsavat"**

Azərbaycanda 6 ordu təlimlərə başlayır - bədxahlara mesaj

Ölkəmiz ilk dəfə xüsusi təyinatlıların çoxmillətli hərbi məşqlərinə ev sahibliyi edir - regionda savaş gözləntisi

Sentyabrda Azərbaycanda Türkiyə, Özbəkistan, Qazaxıstan, Pakistan və Qətərin xüsusi təyinatlılarının iştirakı ilə "Sonsuz Qardaşlıq" çoxmillətli təliminin keçirilməsi nəzərdə tutulub.

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, bunu Azərbaycan müdafiə nazirinin birinci müavini - Azərbaycan Ordusunun Baş Qərargah reisi, general-polkovnik Kərim Vəliyev 30 avqust - Türkiyənin Zəfər bayramı münasibətilə Bakıda keçirilən qəbulda deyib.

"Azərbaycan və Türkiyənin müdafiə sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlər hərbi birliyi daha da möhkəmləndirir, regionda əmin-amanlığın və sabitliyin qorunmasına böyük töhfə verir", - o əlavə edib.

Bu təlimlərin keçirilməsi təbii ki, ordumuzun peşəkarlığının artırılmasında növbəti bir təcrübə olacaqdır. Eyni zamanda Azərbaycanda keçirilməsi bədxah qüvvələrə, ölkəmizə xor baxanlara, şimaldan və cənubdan təhdid yağdıranlara bir ismarıq kimi dəyərləndirilə bilər. Nəzərə alaq ki, təlimdə NATO üzvü olan Türkiyə kimi müttəfiq ordu, nüvə silahına malik müttəfiq və qardaş Pakistan, həmçinin yeni müttəfiqimiz Özbəkistan iştirak edir. Əlbəttə ki, Qazaxıstan və Qətərin də təlimlərdə iştirakı qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi üçün əhəmiyyət kəsb edir.

Qeyd edək ki, regionda kövrək sabitlik var. Azərbaycan Prezidenti isə bugünlərdə Kəlbəcər sakinləri ilə görüşdə bildirmişdi ki, müharibə hər an ola bilər və ordumuzun bütün istiqamətlərdə güclən-

dirilməsi davam edir.

"Tərxis Olunmuş Hərbiçilərin Gəncləri Məarifləndirmə" İctimai Birliyinin sədri, hərbi təhlilçi Emin Həsənlı "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bu təlimlə verilən mesajları önə çəkdi: "Təlimin adı çox önəmlidir. Bu, dövlətlərin bir-birinə necə bağlı olduğunu göstərir. Digər tərəfdən, təlimin keçirildiyi məkana da diqqət etmək lazımdır. Azərbaycanda ilk dəfədir ki, belə təlim keçirilir. Bu da təbii ki, ölkəmizə qarşı xoş mövqeyi olmayan ölkələrə açıq bir mesajdır. Türkiyə məlumdur ki, ordusuna görə NATO-nun ikinci ən böyük gücünə sahibdir. Eyni zamanda quru qoşunlar baxımından birinci orduya sahibdir. NATO-da özünəməxsusluğu var. Türkiyənin çox böyük təcrübəsi var. Dünya hərbi tarixində yeri çox yüksəkdir. Pakistan ordusu da son dövrlər xeyli modernləşib. Əhalisinə görə özündən dəfələrlə böyük olan Hindistana qalib gəldi. Bu ölkənin nüvə silahı var. Özbəkistan və Qazaxıstan türk dövlətləridir. Bu ölkələrin də təlimlərdə iştirakı çox mühüm amillərdən biridir. Eyni zamanda Qətərin də bu prosesə cəlb olunması onu göstərir ki, gələcəkdə əməkdaşlıq edən dövlətlərin sayı çoxalacaq. Bəzi birlik ölkələri var ki, müharibə zamanı bir-birlərinə dəstək ol-

murlar. Amma Türkiyə və Pakistanın sonuna qədər Azərbaycanın yanında olacağı bəllidir. 44 günlük savaşda biz bunu gördük. Ortada siyasi-mənəvi dəstək var idi. Hərbi dəstəyi də bəyan etdilər ki, üçüncü dövlət qoşulsa, onlar da savaşın içərisinə Azərbaycan tərəfdən daxil olacaqlar. Pakistan-Hindistan savaşında da Azərbaycan və Türkiyə Pakistana siyasi və mənəvi dəstək verdilər. Bu təlimlər bu ölkələrin ordularının gələcəkdə vahid şəkildə iradə olunmasına, təcrübə mübadiləsinin bölüşdürülməsinə xidmət edəcək. 44 günlük savaşda və bir günlük antiterror əməliyyatları ilə hər kəs görüb ki, Azərbaycan Ordusunun çox böyük təcrübəsi var. Hindistanla müharibəyə görə də Pakistan ordusu çox böyük təcrübəyə malikdir. Türkiyə ordusu da Suriyada ard-arda hərbi əməliyyatlar keçirib. Eyni zamanda öz daxilində terrorçulara qarşı daim savaş aparıb. Bir sözlə, bütün bunlar onu göstərir ki, hər üç ölkənin döyüş hazırlığı ən yüksək səviyyədədir. Qazaxıstan, Özbəkistan və Qətərin də bu təcrübəni toplaması çox vacibdir. Çünki səhəri gün bu dövlətlərdən hər hansı birinə təhlükə yaranarsa, bu savaş koordinasiyalı şəkildə aparmaq lazım gələcək. Bütün bunun da çox böyük əhəmiyyəti var. Qardaş ölkələrin orduları güclü olduqca, bizə qarşı xoş niyyəti olmayan dövlətlər çəkinəcəklər, ağıllarını başlarına yığacaqlar. Təəssüf ki,

dünyada hüquq deyil, ədalət bərpə edəcək güc daha önəddir. Haqlı güclü deyil, güclü haqdır. Ona görə də daha da güclü olmağımız lazımdır".

Hərbi icmalçı Səxavət Məmməd regionda hələ də qalmaqda davam edən müharibə təhlükəsindən söz açdı: "Dünya dərin böhran içindədir. Bu böhranlı vəziyyətdə heç bir ölkə təhlükədən sığortalanmayıb. Dünyada hazırda gücün ön plana çıxdığına şahidi oluruq. Azərbaycan çox mürekkəb bir coğrafiyada yerləşir. Bu coğrafiyada çox təhlükəli oyunlar oynanılır. Ona görə də Azərbaycan hər şeyə hazır olmalıdır. Gücün ön planda olduğu dünyada güclü olmaq şərtidir. Azərbaycan 44 günlük müharibə və ardından antiterror əməliyyatı ilə suverenliyini bərpa etdi. Bəziləri elə düşündü ki, bundan sonra hər şey daha rəvan gedəcək. Ancaq açıq şəkildə Azərbaycana qarşı təhdidlər var. Rəsmi Bakı ordunu gücləndirmək, yeni silahlara almaq və ordunun döyüş hazırlığını artırmaq üçün addımlar atır. Azərbaycan siyasi-iqtisadi əlaqələri möhkəmləndirməklə yanaşı, hərbi sahədə də ciddi addımlar atır. Xüsusilə bu məsələdə Türkiyə və Pakistan daha çox ön plana çıxır.

Bundan əlavə, Azərbaycan Qazaxıstan, Özbəkistanla da hərbi əməkdaşlıq edir. Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan bir neçə ildir ki, xüsusi təyinatlıların birgə hərbi təlimlərini həyata keçirir. Hesab

Müdafiə Nazirliyi əhaliyə çağırış etdi

Pirəkəşkül və Ağdərədə 1-5 sentyabr tarixlərində müddəti başa çatmış və istifadəyə yararsız döyüş sursatları məhv ediləcək. Bu barədə Müdafiə Nazirliyindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, istismar müddəti başa çatmış və istifadəyə yararsız olan döyüş sursatlarının təhlükəsizlik qaydalarına riayət olunmaqla Pirəkəşkül qəsəbəsi yaxınlığındakı poliqon və Ağdərə yaxınlığında təlim mərkəzinə məhv edilməsi prosesi həyata keçiriləcək: "Partlayış səsli ilə əlaqədar əhalini təşvişə düşməməyə çağırır və narahatlığa heç bir əsasın olmadığını diqqətə çatdırırıq".

Qaracuxurda hərbi sursat tapıldı

Fövqəladə Hallar Nazirliyinin "112" qaynar telefon xəttinə Bakı şəhərinin Suraxanı rayonu, Qaracuxur qəsəbəsi, A.A.Şadlinski küçəsində hərbi sursatın aşkar edilməsi barədə məlumat daxil olub.

FHN-in Mətbuat Xidmətindən verilən məlumata görə, məlumatla əlaqədar dərhal FHN-in Xüsusi Riskli Xilasetmə Xidmətinin (XRXX) minalardan təmizləmə üzrə çəvik qrupu hadisə yerinə cəlb edilib.

Hüquq-mühafizə orqanı əməkdaşları ilə birgə ərazidə müvafiq təhlükəsizlik tədbirləri görüldükdən sonra hadisə yerinə baxış zamanı aşkar edilmiş sursatın 1 ədəd "F-1" el qumbarası olduğu müəyyən edilib.

Sursat XRXX-nin çəvik qrupunun mütəxəssisləri tərəfindən zərərsizləşdirilməsi üçün ərazidən götürülərək kənarlaşdırılıb.

Hadisə yerində və ona yaxın ətraf ərazidə əlavə axtarış zamanı başqa hər hansı təhlükəli və ya şübhəli əşya aşkar edilməyib.

edirəm ki, bu təlimlər Azərbaycan xüsusi təyinatlılarının döyüş hazırlığının yüksəldilməsi yönündə çox önəm kəsb edir. Sentyabrda Azərbaycanda Türkiyə, Özbəkistan, Qazaxıstan, Pakistan və Qətərin xüsusi təyinatlılarının iştirakı ilə "Sonsuz Qardaşlıq" çoxmillətli təliminin keçirilməsi həm döyüş hazırlığının artırılması, həm də müəyyən mesaj xarakterli ola bilər.

Azərbaycan Türkiyə və Pakistanla strateji müttəfiqdır. Azərbaycana qarşı hansısa addım atılarsa, onun yanında hansı ölkələrin dayanacağı məlumdur. Ancaq bu siyahıya Özbəkistan və Qazaxıstanın da qoşulması hesab edirəm ki, çox önəmlidir. Yeri gəlmişkən, təkcə Azərbaycan yox, elə Qazaxıstan da Rusiya "propoqanda maşını"nın hədəfindədir. Ona görə də hər iki ölkənin hərbi əməkdaşlığı vacibdir. Bundan əlavə, təkcə Cənubi Qafqaz uğrunda yox,

həm də Orta Asiya uğrunda da böyük dövlətlərin maraqlı savaşı gedir. Ona görə də Orta Asiya ölkələrinin güclənməsi, ordularını inkişaf etdirməsi və bir-biri ilə hərbi sahədə əməkdaşlığı önəmlidir. Rəsmi Bakı bu məsələdə ciddi addımlar atır. Hesab edirəm ki, bu əməkdaşlığa gələcəkdə Qırğızıstanla Türkmənistanın da qoşulma ehtimalı var. Əgər hərbi gücün artırılması yönündə addımlar atılmazsa, adı keçən dövlətlər yaxın gələcək üçün ciddi təhlükələrlə üz-üzə qala bilər. Hərbi əməkdaşlıq vacib amil olsa da, hesab edirəm ki, Azərbaycan öz ordusunun güclənməsinə daha çox diqqət ayırmalı, inkişaf üçün addımlar atmalı, müasir silahlar və texnikalarla ordunu təmin etməlidir. Baş verən proseslər onu deməyə əsas verir ki, regionda müharibə təhlükəsi qalmaqdadır".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Çikunqinya və bolitgelya haqqında

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

“Əgər mən vəhşi at rəsmi çəkərmə, ola bilsin siz orada at görməyəcəksiniz. Amma vəhşiliyi mütləq görə bilərsiniz!”
(Pikasso)

Çində çikunqinya virusu yayılıb. Deyir artıq 10 mindən çox adamda bunun qızdırması aşkar edilmişdir. Məncə, Operativ Qərargah növbəti dəfə karantin müddətini artıranda daha koronavirusa istinad eləməsin, çikunqinya da pis deyil. Hətta adı daha qorxunc səslənir. Təxminən sovet dövrü “Sehrli xalat” filmimizdəki “çitraxuda, çitraxuda, işvara” sehrli sözləri kimi bir şeydir. Yayılma forması ağcaqanadlar vasitəsilə imiş, malyariya xəstəliyinə oxşayır, bu da düşüncəmizə əsas verir, çünki Bakıda və Abşeron yarımadasında ağcaqanad əlindən tərpənmək çətindir. Hər yerdə vızıldayırlar.

Çikunqinya yazdım, yadıma rəhmətlik “Çeşmə” satirik qəzetindən Ayaz Mütəllibovun prezidentliyi dönməsinə aid yazı düşdü. Deyir, Ayaz müəllim qərara gəlir ki, əhali arasında politologiyaya meyilli şəxsləri aşkara çıxarmaq, tədbir görmək, cəzalandırmaq lazımdır, bu haqda rayonlara göstəriş verilir. Yevlağın milis rəisi ilk dəfə bu sözü eşitdiyi üçün mənası nədir, bilmir, amma hər ehtimala qarşı rayondakı bir aşığı tutub şöbəyə gətizdirir. Dindirmə zamanı aşığa deyir: “Eşitmişəm sən bolitgelya ilə məşğulsan”. Aşıq and-aman eləyir: “Rəis, başına dönüm, mənim elə işlərlə aram yoxdur, öz arvad-uşağım var”.

Bəli. Ana dilimizin qorunması uğrunda tədbirlər yüksək səviyyədə davam etdirilir. Vətəni sevməyənlərə ən gözənilməz, qırşaqdan aşağı zərbə futbol idarəsindən gəlmişdir. Vallah, AFFA-ya halal olsun. Deyir bir komandada (adı yadımdan çıxıb) oyunçunun adını köynəyə dilimizdə olmayan hərfdən istifadə edərək yazmışlar. Buna görə komanda 1500 manat cərimə olunmuşdur. 1 hərfe görə 1500 manat!

Mən araşdırdım, sən demə, həmin yoldaşın adı Olavuale imiş və oradakı “vu” hissəsini adamın doğulduğu Nigeriyadakı rəsmi dövlət dilində - dablyu hərfindən istifadə etməklə yazmışlar. (Bilirəm, indi bəzi şuluq oxucular istəyir mən həmin dablyu-nu necə varsa elə yazım, dil idarəsi də tutub məni cərimə eləsin. Yeməzlər). Bəli, Tramp demişkən, bəzən afrikalıları ingiliscə çox təmiz danışırırlar, məlum olmur harada öyrəniblər.

Əgər başqa dövlət idarələrimizdə AFFA-nın milli qeyrətinin top boyda hissəsi, hətta daha kəskin yazsam, futbol meydanındakı otun bir qırıpmı qədər olsa ana dilimizin vəziyyəti əla olardı, hətta yalan olmasın, bəlkə BMT-nin rəsmi dili statusunu qazanmışdı. Bakının mərkəzində dükən-bazar, kafe-restoran menyularına, lövhələrinə baxanda bilmirsən hansı ölkədəsən. O cümlədən bəzi yoldaşlar hələ də yazışmalarda “ş”, “ç” kimi milli hərflərimizin yerinə ecaib formalar istifadə edirlər.

Söz açılmışkən, rus sektorunda “Azərbaycan tarixi” dərslərinin ana dilimizdə keçilməsi göstərişi çox yaxşı oldu. Biz uşaq olanda sovet dövləti “Buz döyüşü”, Aleksandr Nevski, nə bilim, Novqorod knyazı İvanuşka, Moskvada oturan Yekaterinuşka haqda cürbəcür mənasız, uydurma əhvalatları beynimizə zorla dürtdi. Əvəzində özümüzün, dünyanın tarixindən bixəbər qaldıq. İndi həmin siyasətin qisasını milli manqurtlarımızdan almaq ləzzət edir. Necə deyərler, qisas soyuq yeyiləndə dadlı aşdır. Fürsətdən istifadə edərək Azərbaycandilli bölmənin dərsləklərini də ana dilimizdə yazsalar çox yaxşı olar.

Yazılışa, danışığa fikir vermək vacibdir. Bu, vətənpərvərliyin vacib tərkib hissəsidir. Bizim cibimizə gir, amma dilimizə, vətənimizə hörmətlə yanaş. Məsələn, təzəlikcə Qubada bir kəndin icra nümayəndəsinin müavinini iti qovan kimi işdən qovdular. Çünki başqa kənd haqda internetdə “ordən düz adam görməmişəm” yazmışdı.

Rüşvəti də mənəviyyatla almaq lazımdır.

Bu gün - sentyabrın 2-də separatçı-daşnak tör-töküntüləri İrəvanda təxribatçı mitinq keçirməyi planlaşdırır. Radikal-revanşistlər sülh prosesini pozmaq üçün növbəti cəhdi edəcəklər. Artıq Ermənistan əhalisinə mitinqə qatılmaq üçün çağırış da edilib.

Erməni kilsəsi də eyni çağırışı edib. Sentyabrın 2-si isə təsadüfi seçilməyib. Bu, gorbagor olmuş “artsax”-ın uydurma “müstəqillik günü” hesab olunur. Separatçılar həm də bu səbəblə qaşınırlar.

Xatırladaq ki, sentyabrın 1-də üzdənirə Minsk Qrupunun yuridik ləğvi yönündə həlledici addım atılıb. ATƏT ölkələri Bakı və İrəvanın qurumun ləğvinə dair birgə müraciətinə etiraz etməyib. Prosedur qaydalarına əsasən, etiraz olmadığı üçün MQ ləğv olunmuş sayıla bilər.

Bu, separatçı revanşistlərin son ümidinin də basdırılması deməkdir. Ancaq separatçı radikal ünsürlərin dinc durmayacağı aydındır. 2 sentyabr aksiyasına hazırlıq buna əyani sübutdur. Bəs Paşinyanın hakimiyyətinin mövqeyi necə olacaq? Axi bu aksiya qonşu ölkəyə - Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı birbaşa təxribat məqsədi güdür və Paşinyanın avqustun 8-də Ağ Evdə İlham Əliyev və Tramp ilə birgə imzaladığı sənəddəki öhdəliklərə, verdiyi vədə tamamilən ziddir. Bundan əlavə, Ermənistan baş naziri bir neçə dəfə Qarabağ hərəkatını davam etdirməyi ölkəsinin müstəqilliyinə təhlükə saydığını açıq şəkildə bildirib.

Bunun ardınca separatçı-revanşist qrupların, həmçinin kilsənin qondarma “artsax” ideyasını yaşatmaq cəhdləri həm də Bakı-İrəvan arasında yaranan etimad mühitini pozmağa hesablanıb. Çünki “artsax” ermənilərin Qarabağda ikinci dövlət utopiyası idi. Ermənistan hakimiyyəti Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığı halda, şəhərin mərkəzində belə bir mitinqin təşkil olunması birbaşa sülh prosesinə zərər vurmaqdır.

Siyasi ekspert Məhəmməd Əsədullazadənin sözlərinə görə, sentyabrın 2-də bir qrup separatçı-revanşist qrup İrəvanın mərkəzində keçmiş “artsaxın müstəqilliyi”ni qeyd etməyi planlaşdırır: “Ermənistan hakimiyyəti 8 avqustda Vaşinqtonda sülh müqaviləsinin mətnini paraflayıb və üçtərəfli birgə bəyannaməni imzalayıb. Ermənistanda Qarabağ məsələsinə tam gündəlikdən çıxarır və ölkə ərazisində hər hansı bir separatçı hərəkatlıya yol verməmək öhdəliyi götürüb. Əgər İrəvanın mərkəzində separatçılar mitinq edərsə, bu, Azərbaycana qarşı növbəti ərazi iddiaları olacaq. Bunun məsuliyyətini Paşinyan hökuməti daşıya-

İrəvan bu gün qarışa bilər - revanşistlər ayaqlanır

Separatçı-daşnak tör-töküntülərinin mitinqi Paşinyanın bizə verdiyi vədə qarşı təxribatdır - Bakıdan yeni xəbərdarlıq

caq. Ermənistan hökumətinin 2 sentyabrda üzərinə götürdüyü öhdəlikləri necə yerinə yetirdiyi məlum olacaq”.

Ekspert qeyd edib ki, Ermənistan daima “Qərbi Azərbaycan” icması ilə bağlı narahatlıqlarını vurğulayır: “Bunu Ermənistanla qarşı ərazi iddiaları kimi xarakterizə edib. Rəsmi Bakı Qərbi Azərbaycan İcması ilə bağlı müəyyən addımlar atıb. Artıq Qərbi Azərbaycan İcmasının aktiv fəaliyyəti yoxdur. Ermənistan hakimiyyəti İrəvanda “artsax” nümayəndəliyini ləğv etməli və separatçı çağırışlar edən cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmalıdır”.

Hüquq müdafiəçisi Xəzər Teyyublu qeyd edib ki, hər il separatçılar “artsax günü” qeyd etməyə çalışır, amma son illərdə tör-töküntülər bir araya gəlir. Onun fikrincə, bu dəfə də fərqli olmayacaq və İrəvanda izdiham gözləmir: “Əvvə-

lə, Qarabağdan gedənlərin çoxu Ermənistanın paytaxtına yerləşdirilmədi. Bu da onların təşkilatlanmasına əngəl olan faktıdır. Onlar isə ümitsiz və sosial qayğılarla yaşayan bir təbəqədir. Yeni İrəvanda revanşistlərin çağırışlarına uyub avtobuslarla gəlib mitinqdə iştirak etməzlər. İkincisi, onlar bu aksiyalardan fayda görmürlər. Məsələ bitib və sülh sənədi imzalanıb. Paşinyan da deyib ki, Qarabağ hərəkatına aman verməyəcək. Ona görə nə etsələr, səmərəsizdir. Ola bilsin ki, İrəvanda 3-5 min adam toplaşsın. Amma Paşinyan iş aparır - cəmiyyəti sülhə hazırlayır. Ona görə kilsə, separatçılar, revanşist müxalifət, əslində

hərbi canilərə bağlı keçmiş klan fəalları, o cümlədən erməni diaspor və lobbisi var gücünü işə salmağa cəhd edəcək, lakin qələbəlik gözləntim yoxdur”.

Hüquq müdafiəçisi hesab edir ki, Çində liderlərin görüşü də bu mitinqin ab-havasına təsir etmiş olaçaq: “Paşinyan global proseslərdə iştirak edir. Erməni xalqına demək istəyir ki, Çinlə əməkdaşlıq qururam, Azərbaycanla barışıq, Türkiyə ilə sərhədlər açıla bilər, Orta dəhliz bizə pul gətirəcək, həmçinin Putinlə də orada görüşdük, yəni Rusiya ilə əlaqələri də baltalamır. Bütün bu mesajları verir və deyir ki, artıq bu global hadisələrdə “artsax” adlı uydurma, mifik ideya çoxdan gorbagor olub. İndi ermənilərin ağıllı təbəqəsi anlamalıdır

ki, küçəyə çıxıb 2 sentyabr mitinqində iştirak gülməlidir. Paşinyan Çin lideri ilə görüşür, nəhəng iqtisadi gücün rəhbəri ilə, hansısa 5-10 avara separatçı da küçələrdə veyllənir. Odur ki, erməni xalqı seçim etməyi bacarmalıdır. Hər şeydən əvvəl isə belə bir aksiya Azərbaycana qarşı ərazi iddiası irəli sürməkdir. Onda Vaşinqtonda, Trampın iştirakı ilə imzalanan sənədə rəsmi İrəvan hörmət etmir. Əgər belədirsə, Azərbaycan siyasətinə yenidən baxa bilər. Amma fikrimcə, Paşinyan Azərbaycana izah etməyə çalışıb ki, hələlik daxili auditoriyanı sakitləşdirmək naminə hələ bir az da separatçıların nazı ilə oynamağa məcburdur. Yekunda isə onları tam ram edəcək”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Rəşidə Dati

Erməni diasporu onu Bakının adamı çıxardı

Fransanın paytaxtı Paris şəhərinə mer seçkiləri keçiriləcək. Tribunainfo.az xəbər verir ki, merliyə namizədlərdən biri də “Les Republicains” partiyasından irəli sürülmüş Rəşidə Datidir. Erməni diasporu isə Datinin əleyhinə bəyanat yayıb.

Belə ki, onlar merliyə namizədin Azərbaycanla yaxşı əlaqələrə malik olmasını əsas göstəriblər. Diaspora iddia edib ki, əgər Rəşidə Dati Paris meri seçilsə, bu şəhərdə yaşayan ermənilərə “çətinlik”lər yaradacaq.

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi Qafan (Ermənistan), Aktau (Qazaxıstan) və Səmərqənddə (Özbəkistan) konsulluqların açılması üzərində işləyir. Bu barədə Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin konsulluq departamentinin direktoru Aleksey Klimov RİA-ya deyib.

Rusiya bir müddət əvvəl Xankəndidə də konsulluq açmaq eşqinə düşmüşdü. Lakin Azərbaycan dirsək göstərdi. İndi də üç ölkədə eyni niyyətdən əl çəkmir. Onlardan biri Rusiyanın keçmiş vassalıdır, digər ikisi isə türk respublikalarıdır. Son aylar Rusiya türkdilli ölkələrlə bağlı narahatlığını gizlətmir. Kremlin təbliğat nəşrlərindən biri bu yaxınlarda Türk Dövlətləri Təşkilatının güclənməsindən narahatlığını etiraf etmişdi. Ümumiyyətlə, Rusiya Orta Asiyada öz mövqeyini itirməmək üçün həmlələrini davam etdirir. Bunun bir vasitəsi də konsulluq açmaqdır.

Türk Dövlətləri Təşkilatının son illərdə göstərdiyi dinamika artıq tək-cə mədəni-humanitar əməkdaşlıq çərçivəsini aşaraq real siyasi və geosiyasi güc mərkəzinə çevrildiyini göstərir.

TDT-nin güclənməsi həm iqtisadi əməkdaşlığı, həm də təhlükəsizlik və kommunikasiya layihələrini artırır. Orta dəhliz, Zəngəzur dəhlizi, enerji və nəqliyyat layihələri bu əməkdaşlığın real sütunlarıdır. Rusiyanın "Turan qorxusu"nun mahiyyəti buradadır: Moskva yaxşı anlayır ki, türk dövlətlərinin yaxınlaşması onun postsovet məkanında ənənəvi dominantlığını zəiflədir. Xüsusilə Orta Asiya ölkələri üçün TDT Rusiya asılılığından çıxış qapısıdır. Əgər bu dövlətlər iqtisadi, nəqliyyat və təhlükəsizlik baxımından bir-birinə daha sıx bağlanırlarsa, Moskvanın onların üzərindəki təsir imkanları avtomatik azalır. Bundan əlavə, Türkiyənin təşkilatdakı liderliyi

Rusiya üçün xüsusi narahatlıq doğurur. Çünki Ankara həm NATO üzvü, həm də regional gücdür və Moskva üçün ənənəvi təsir sahəsində ciddi alternativ yaradır.

Moskvani, görəsən, narahat edən yalnız bu amillərdir-mi? Bu ölkələrdə konsulluq ona niyə lazımdır?

Deputat, Ana Vətən Partiyasının sədr müavini Günay Ağamalı "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Rusiyanın son zamanlar atdığı addımlar, xüsusilə də Qafan, Aktau və Səmərqənddə konsulluqlar açmaq niyyəti, ilk baxışdan sırf diplomatik əməkdaşlıq çərçivəsində təqdim olunsada, əslində bunun daha dərin geosiyasi məqsədlər güddüyü heç kimə sirr deyil. "Bu təşəbbüslər Moskvanın postsovet məkanında təsir imkanlarını qoruyub saxlamaq və Türk Dövlətləri Təşkilatının artan nüfuzuna qarşı cavab addımı kimi qiymətləndirilməlidir. Orta dəhliz, Zəngəzur dəhlizi, enerji və kommunikasiya layihələri tək-cə iqtisadi deyil, həm də geosiyasi müstəvidə böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan, TDT-yə üzv dövlətlərin qarşılıqlı inteqrasiyası Moskvanın ənənəvi təsir imkanlarını zəiflədir. Mərkəzi Asiya, Çin, ABŞ, Avropa İttifaqı və Türkiyə vektorunda hazırda geosiyasi rəqabətin kəskinləşdiyi bir regiondur. Buna səbəb bölgənin enerji resurslarının, xüsusilə strateji əhəmiyyətli təbii matriəallarla zənginliyidir. Təbii ki, Rusiya keçmiş ənənələrin davamı kimi, Aktau, Səmərqənd və Qafan xəttində konsulluq açmaqla postsovet

Moskvadan iki türk ölkəsinə məkrli həmlə

Rusiyanın "konsulluq eşqi" davam edir; Xankəndidə xəyalları puç olan Kreml indi də bu üç şəhərə fokuslanıb

məkanında narrativlərini yeniləmək cəhdləri edir".

Deputatın fikrincə, Rusiya yaxşı anlayır ki, Orta Asiya ölkələrinin iqtisadi və nəqliyyat baxımından Türkiyə, eləcə də Azərbaycanla daha sıx əməkdaşlığı, bu dövlətlərin Moskvadan asılılığını azaltdığı kimi, yeni alternativ nəqliyyat marşrutları, təhlükəsizlik və inkişaf

mexanizmləri yaradır: "Türkiyənin NATO üzvü kimi regional liderliyi isə Rusiyanın ənənəvi mövqelərinə ciddi rəqibdir. Rusiya üçün konsulluq açmaq, sadəcə, diplomatik nümayəndəlik deyil, həm də təsir mexanizmidir: iqtisadi əlaqələri yönləndirmək, siyasi proseslərə dolayısı ilə təsir göstərmək və eyni zamanda yerli ictimaiyyətlərdə informasiya mühitinə nə-

zərət imkanlarını gücləndirmək məqsədi daşıyır. Bu, Moskvanın "yumşaq güc" alətlərindən biridir".

Cross Media Təhlil Mərkəzinin analitiki Mübariz Göyüşlünün sözlərinə görə, Rusiya təsir imkanlarını və rıçaqlarını dəyişərək daha "yumşaq" üsul və metodları işə salmaqdadır. Bunlardan da biri konsulluqların, müxtəlif təşkilatların

açılması və "yumşaq güc" tətbiq etməklə ictimai rəyi, ictimaiyyəti Rusiya və rus müstəmləkəçiliyi lehinə formalaşdırmaq ola bilər. Xankəndidə konsulluq açmaq istəyən Rusiyanın niyyəti bizə bəlli idi. 100 illik separatizmi yenidən alovlandıra bilmək üçün müxtəlif fəaliyyətlər gerçəkləşdirmək. Ona görə də rəsmi Bakı haqlı olaraq buna razılaşmadı. Qafanda konsulluq açmaqda məqsəd Zəngəzur dəhlizi, İran və s. ətrafında gedən prosesləri nəzarətdə saxlamaq cəhdidir. Türküstandakı yeni konsulluqlar isə bu ölkələrdə təsir imkanlarını artırmaq, onların Rusiya nəzarətindən çıxmasına imkan verməmək ola bilər. Hər iki şəhər - həm Aktau, həm də Səmərqənd bu baxımdan mühüm strateji ərazilərdir. Düşünürəm ki, Rusiyanın burada konsulluq açmaq istəməsinə, rus şovinizmini təbliğ etmə cəhdlərinə imkan verməmək lazımdır. Əgər həmin dövlətlər bu gün buna "hə" desələr, bir müddətdən sonra bunun ziyanlı tərəflərini görə bilərlər".

□ **Cavanşir ABBASLI, "Yeni Müsavat"**

Rus iqtisadçıdan şok xəbərdarlıq - "1917-ci ildəki çar Rusiyası..."

Eldəniz Əmirov: "Putindən sonra iqtisadiyyatın bütün sahələrində ciddi tənəzzül olacaq"

"Ukraynadakı müharibə səbəbi ilə Rusiyada iqtisadi çətinliklər getdikcə artır, Çin dəstəyi isə böhranı yalnız ləngidə bilər, amma ləğv edə bilməz". Bunu rusiyalı iqtisadçı analitik Maksim Blant "24 Kanal"a müsahibəsində deyib. O qeyd edib ki, Putin yəqin ki, pul üçün Pekinə üz tutacaq. Onun sözlərinə görə, Rusiya Çinin "Sibirin gücü" qaz kəmərinin ikinci qolunun tikintisinə maraq göstərməsinə çalışacaq, əvvəlcədən Pekindən investisiya istəyəcək. Çin daha əvvəl bundan imtina edib, lakin sonra bildirdi ki, əgər Rusiya kəməri tikmək istəsə, bunu öz hesabına edə bilər.

Iqtisadçının fikrincə, indi bütün kozırlar Pekindədir: Çin Rusiya qazından başqa Türkmənistan və Qazaxıstan-

dan da tədarük edir, ərəb ölkələrində inkişaf etmiş qaz infrastrukturunu var.

Eyni zamanda ekspertin

fikrincə, müharibə davam etdikcə Rusiya iqtisadiyyatına investisiyalar getdikcə riskli olur. "Rusiya yalnız bir aylığına kredit vermək olar", - deyər Maksim Blant bildirib. Iqtisadçı qeyd edib ki, Putinin varisi borcu qaytarmaya, "kreditlər xalqın icazəsi olmadan götürüldüyü üçün Rusiya onları qaytarmağa borclu deyil" deyər bilər. "1917-ci ildə, bolşev-

viklər çarın borclarını ödəməkdən imtina edəndə belə olmuşdu. Buna görə də Çin dövlət borcunun verilməsini gecikdirmək üçün əlindən gələni edəcək", - o vurğulayıb.

Rus həmkarının proqnozlarını şərh edən **iqtisadçı Eldəniz Əmirov** "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Putin hakimiyyətdən getdikdən sonra Rusiya iqtisadiyyatı hərbi iqtisadiyyat istisna olmaqla, iqtisadiyyatın bütün sahələrində ciddi tənəzzüllə üzləşəcək. O vurğuladı ki, infrastruktur dağılmış vəziyyətdədir, xarici borc bataqlığı getdikcə dərinləşir, etibar itirilir, elita arasında mübarizə dərinləşir, siyasi sabitlik özünün ən aşağı səviyyəsinə çatıb: "Hesab edərim ki, Qərbin Rusiya tərəfindən istədiklərini qəbul etdirilməsi üçün Putin hakimiyyətdən getdikdən sonra sanksiyalar bir qədər də sərtləşdiriləcək. Rusiyada artıq kapital axını müşahidə olunur, investisiya böhranı yaşanır. Faktiki olaraq, Rusiya iqtisadiyyatı hərbi model üzərində qurulub. 2022-ci ilin fevral ayından etibarən Rusiyada yeni dövr başlanıb. Bütün kapital və infrastruktur müharibəyə yö-

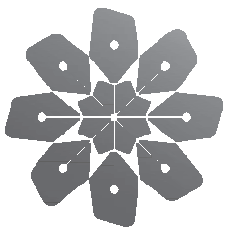
nəldilib. Müharibənin necə bitməsindən asılı olmayaraq, mülki iqtisadiyyata dönüş ən azı 5-7 il zaman alacaq. Bu müddətdə qeyri-stabililik və köç qaçılmazdır".

Iqtisadçı qeyd etdi ki, Pekin hətta ABŞ-dən belə daha dərin və ağıllı strategiya yürütməkdədir: "ABŞ soyuq müharibə dövründə çox ağıllı, sakit strategiya yürütdü və nəticədə qalib gəldi, SSRİ dağıldı. Bu gün də bənzər siyasəti Çin həyata keçirir. Rusiyaya qarşı sanksiyalar qüvvədədir. Çinə qarşı sanksiyaların tətbiq olunması isə arzuolunan deyil. BRICS Bankı birbaşa Qərblə bağlıdır. Eyni zamanda açıq şəkildə Rusiyaya açıq dəstək Çinin hazırkı vəziyyətdə imicini zədələyir. Bütün hallarda Çinin hazırkı mövqeyi bu prosesin indiki şəkildə daha uzunmüddətli davam etməsini istədiyini göstərir. Çin son 3 il ərzində Rusiyadan istifadə edib, öz iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək üçün ucuz resurslar cəlb edib. Qarşıdakı dövrdə də seçim etmədən bir qədər bitərəf yanaşma ilə hər iki tərəf qarşısında öz istəklərini həyata keçirə bilər. Yeni bir tərəfdən ABŞ-nin fikirlərinə zidd getmədən, Rusiyaya dəstək göstərmədən ABŞ-nin sanksiyalarından yayınmağa, digər tərəfdən isə Rusiyanın imkanlarından yararlanmağa çalışır. Əslində sanksiyalar Rusiya iqtisadiyyatını çoxdan çökdürməli idi. Sadəcə olaraq, Qərb dairələri bu sanksiyalardan həm də ay-

rı-ayrı böyük korporasiyaların iqtisadi maraqlarına uyğun istifadə etdilər. Bu gün Rusiya neftini daşıyan tankerlərin əksəriyyəti Qərb tankerləridir. Rusiya neftinin böyük hissəsini qiymət limiti ilə Avropa ölkələrinə satır. Avropa İttifaqına üzv dövlətlər bu gün də Rusiya nefti və qazından böyük ölçüdə yararlanırlar. Ölkələrdə ki, idarəçilik birbaşa prezident vasitəsilə aparılır, dünya miqyaslı böyük şirkətlər ölkə rəhbərlərini idarə edirlər. Bu baxımdan Rusiyaya sanksiyalar tətbiq edən Qərb dövlətləri elə bu sanksiyalar vasitəsilə pul qazanırlar. Yeni müharibənin bitməsi Rusiya və Ukraynadan, o cümlədən risklərin azalması baxımından Şərqi Avropa ölkələrindən başqa heç kimə sərf etmir. Proses nə qədər uzun müddət davam etsə, Rusiya bir o qədər dərin bataqlığa düşəcək".

E.Əmirovun fikrincə, 1917-ci ildə baş verən hadisə təkrarlanmayacaq, çünki o hadisədən sonra qüdrətli dövlət yarandı: "Çar Rusiyanın dağılmasından sonra yaranan dövlət daha böyük, strateji və qüdrətli dövlət idi. Rusiya Birinci Dünya müharibəsindən qalib çıxmışdı. Yeni qurulan sistem imtina gücünə malik idi. Amma bugünkü Rusiya post-Putin dövründə çox zəif dövlət olacaq. Yeni qurulan hakimiyyət borcdan imtina etmə gücündə olmayacaq".

□ **Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Müsavat"**

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Azərbaycan Respublikasının dünya
birliyinə integrasiyası, region ölkələri
və digər dövlətlərlə, beynəlxalq təşkilatlarla
əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi**

Azərbaycan müstəqilliyinin ilk illərindən etibarən dünya ölkələri ilə ikitərəfli və çoxtərəfli siyasi və iqtisadi əlaqələr qurmağa xüsusi önəm verib. Dövlətin xarici siyasətində əsas prinsiplərdən biri bərabər hüquqlu və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan münasibətlərin inkişafıdır.

Bu istiqamətdə Azərbaycan beynəlxalq əməkdaşlığını davamlı olaraq genişləndirib. Bu sırada ölkəmizin Orta Asiya ölkələri ilə siyasi və iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi xüsusi strateji əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanın Xəzər hövzəsində yerləşməsi, enerji resursları, tranzit və logistika imkanları onu regionda mühüm qovşaq dövlətə çevirir. Orta Asiya ilə dərinləşən tərəfdaşlıq isə bu mövqeyi daha da gücləndirərək, ölkəmizin həm regional güc kimi təsir imkanlarını artırır, həm də Avrasiya məkanında strateji körpü rolunu möhkəmləndirir. Azərbaycan və Orta Asiya ölkələri arasında əməkdaşlıq yeni mərhələyə qədəm qoyub. Siyasi münasibətlər möhkəmlənib, iqtisadi əməkdaşlıq isə diversifikasiya olunub. Nəqliyyat, logistika, energetika, təhlükəsizlik və müdafiə sahələrində birgə la-

yihələrin həyata keçirilməsi, liderlərin intensiv qarşılıqlı səfərləri münasibətlərin inkişafına güclü təkan verib. Azərbaycan-Özbəkistan münasibətləri artıq müttəfiqlik xarakteri alıb, Qazaxıstanla və Qırğızıstanla da əlaqələr, əməkdaşlıq müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəlir. Hər üç ölkə ilə Azərbaycan həm ikitərəfli əməkdaşlıq münasibətlərindədir, həm də Türk Dövlətləri Təşkilatı çətrisi altında müttəfiqlik edir. Türkmənistanla əlaqələr isə dinamik inkişaf edir.

Ötən həftə Səudiyyə Ərəbistanının "Əl-Ərəbiyyə" televiziya kanalına Prezident İlham Əliyevin müsahibəsində də Türk Dövlətləri Təşkilatı haqqında deyilən fikirlər bütün Türk dünyası, o cümlədən hələ müstəqil dövlətləri olmayan türk xalqları üçün də əhəmiyyətli bir faktıdır. Potensialı böyük, kökləri eyni, dinamik inkişaf

İntegrasiya, əməkdaşlıq

YENİ ÜSAVAT
N 155 (8765) 2 sentyabr 2025

Azərbaycan Orta Asiya ilə birləşir

Türk dövlətləri ittifaqının gələcək hədəfi...

edən əhalisi, zəngin təbii sərvətləri, əlverişli coğrafi mövqeyi, hərbi güc baxımından qüdrətli olan türk dövlətlərinin yaxşı gələcəyi var. Dövlət başçımızın fikirləri Türk dünyasının bu günü və gələcəyi ilə bağlı məsələlərə aydınlıq gətirir: "Türk Dövlətləri Təşkilatı hazırda böyük potensiala malikdir. Azərbaycan daim bu qurumu gücləndirməyə sadıq olub. Bu, bir növ məşvərətçi qrup, şura, ölkələr qrupu kimi fəaliyyətə başlayıb, sonra isə transformasiya edib. O, böyük potensiala malikdir. Türkiyə ilə bizim çox sıx münasi-

bətlərimiz var və bu münasibətlər hazırda 2021-ci ildə Şuşada Prezident Ərdoğanla imzaladığımız, bizi hərbi və siyasi müttəfiqlər edən bəyannaməyə əsaslanır. Bu, hüquqi cəhətdən təkcə hər iki ölkə üçün deyil, bütün Türk dünyası üçün mühüm amildir. Keçən il biz Özbəkistanla müttəfiqlik münasibətləri haqqında müqavilə imzaladıq. Həmçinin Türk Dövlətləri Təşkilatının digər üzvləri ilə bizim strateji tərəfdaşlıq müqavilələrimiz və ya bəyannamələrimiz var. Beləliklə, bu, böyük potensialdır. Bizi kök-

lərimiz birləşdirir və bu, təşkilatı nadir edir. Çünki digər beynəlxalq təşkilatlara baxsaq, onların hamısını deyil, bəlkə də bir qismini ortaq etnik qrup birləşdirir. Bəli, biz müxtəlif xalqları, amma hamımızın kökləri ortaqdır və bu, türk etnik mənsubiyyətimizdən irəli gəlir. Ona görə də mən gələcəkdə bu təşkilatı mühüm global iştirakçılardan biri kimi görürəm. Beləliklə, bizim fikrimiz beynəlxalq arenada rol oynaya bilən, təkcə daxili məsələlərlə məşğul olmayan global oyunçuya çevrilməkdən ibarətdir ki, həm də

beynəlxalq arenada sabitləşdirici, müsbət rol oynasın və qonşular üçün imkanlar yaratsın. Bununla da biz belə bir nəhəng coğrafiyada heç kimbə təhlükə törətməyən, lakin çoxları üçün fürsət hesab edilən güclü birlik qura biləcəyimizi nümayiş etdiririk".

Deputat Aydın Hüseynov "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, ölkələrimizi ortaq tarix, mədəniyyət və soykök birləşdirir, bu amillər əməkdaşlığın hərəkətvərici qüvvəsinə çevrilir: "Orta Asiya ölkələri Azərbaycanın tranzit və logistika imkanlarını yüksək qiymətləndirərək, Avropa və digər böyük bazarlara çıxış üçün bu potensialdan istifadə edirlər. Tərəflər həm də beynəlxalq təhlükələrə qarşı birgə mübarizə imkanlarını müzakirə edir və iqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türk Dövlətləri Təşkilatı kimi qurumlar çərçivəsində sıx əməkdaşlıq edirlər. Bütün bunlar göstərir ki, Azərbaycan-Orta Asiya əməkdaşlığı artıq yeni bir siyasi platforma kimi formalaşır və regionda təhlükəsizlik mühitinin yaradılmasına, eləcə də tərəflərin iqtisadi maraqlarına xidmət edir. Bu isə Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlərdə rolunu daha da möhkəmləndirir".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Emil SALAMOĞLU

**İnsan, konkret Rusiya vətəndaşı, vicdanının diqtəsilə öl-
kəsinin Ukraynaya qarşı apardığı müharibəyə etiraz
edirsə, niyə "agent" adlandırılmalı, hətta "hüquqi cə-
hət"dən belə təsnif edilməlidir?**

Hüseynbala SƏLİMOV

niyə görə "agent" və ya "təsir agent" kimi diqqətə alınmalıdır?..

Bəlkə məsələnin kökü başqa müstəvidədir? Çox ölkələr var (Rusiya da onların sırasında) ki, insanlar rəsmi mövqə və ideologiya ilə səsəlməyən fikir deyəndə agent -şpion, daha nə bilim, kim elan olunur!

O günlərdə oxuyuram ki, bəz bir nəfər sovet marşalı Georgiy Jukov haqqında fikir dediyinə görə "agent" kimi qeydə alınıb! Halbuki həmin fikir vaxtilə dəfələrlə səslənib Rusiyada, özü də müharibədən, Stalin-dən bəhs edən filmlərdə! Həmdə, deyərsən, tamamilə doğru-dürüst bir faktıdır.

Məsələ bundadır ki, bir neçə il əvvəl prezident Putin hətta tarixi təftiş etməyi yasaq etdi, çünki çox yalanlar üzə çıxacaqdı və çox "tarixi", hətta indiki "böyük simalar"ın "kitabı" bağlanacaqdı...

Yaxud da sovetlərin süqutundan sonra keçmiş sovet alimləri də ən müxtəlif təşkilatlardan, fondlardan qrantlar almağa başladılar. Bunların arasında indi Rusiyanın birinci düşməni sayılan NATO-nun da qrantları vardı. Dünyada elm və alimlər bu cür maliyyələşdirilir, heç kim elmə və alimlərə

bəzi postsovet ölkələrində hələ də qaldığı kimi "Akademiya"ya filan qədər, filan instituta filan qədər! prinsiplə maliyyə ayırmır, yox, konkret elmi layihələr təqdim olunur və onlar maliyyələşdirilir - əlbəttə, bu layihələr müsahibədən keçirsə, qrantlara layiq görülürsə.

Bir dəfə NATO-nun qrantını udan alimlər kimi iki keçmiş və özü də tanış sovet tədqiqatçısının da adını oxudum. İndiki münasibətlərlə bu adamlar da agent adlandırılmalıydı! Təsəvvür edin, onların ikisi də astrofizik-kosmoloq idi, milyardlarla illər əvvəl kainatda baş verən prosesləri öyrənir, tədqiq edirdilər. Agenturanın, ya kəşfiyyatın bura nə dəxli var? Yoxsa bunları da, alimləri də "agent" adlandırmaq lazımdır?..

Hələ onu demirik ki, postsovet ölkələrinin demək olar, hamısında alimlərin sosial vəziyyəti ürekaçan deyil, xarici qrantlar əksər hallarda onların alim kimi qalmaq üçün demək olar ki, yeganə imkandır. İndi nə olsun? Bundan da məhrum olsunlar? Sovet quruluşu çökən kimi Rusiyadakı alimlərin az qala, səksən faizi ölkəni

tərk etdi. Ruslar özləri bu haqda ağırlı-ağırlı yazır və "beyin axını"ndan gileylənirdilər. Bəlkə Putin və ətrafı bu haqda düşünsün? Stalinin, sovetlərin dövründən bir-iki texnologiya qalıb, sonra nə olacaq? Almaniyada Hitler hakimiyyətə gələndə böyük alimlərin hamısı ABŞ-yə qaçdı və bu ölkə texnoloji-elmi cəhətdən xeyli irəlilədi. Sovetdən sonra da amerikalılar soruşulanda ki: "ABŞ universitetləri nədir?" Zarafatla deyirlər: "Birinci növbədə rusiyalı (əlbəttə, daha çox yəhudilər) professorları!" Odur, qoy, Rusiyanın siyasi elitası bunu da düşünsün.

Gələcək məsələyə-ictimai fəallığın probleminə. Dünyada "üçüncü sektor"un - QHT-lərin spektri çox genişdir. Heç kim onların hamısının, özü də müxtəlif ölkələrdə (nəinki Rusiya, hətta Gürcüstan kimi kiçik ölkələrdə) detallarınadək nə ilə məşğul olduğunu deyə bilməz.

Mümkündür, bəzisi həqiqətən başqa dövlətlər tərəfinə "təsir agent", "təzyiq qrupu", hətta "siyasi dəyənək" kimi istifadə olunur. Amma buna

nəzarət etmək üçün hər dövlətdə müvafiq strukturlar var. Onlar hara baxır? Hər şeyi götürüb qadağan etmək məsələni çox primitivləşdirmək deyilmi? Bəs Rusiyada indi qeyd etdiyim strukturların əməkdaşları nəyə görə maaş alır?..

Bu müstəvidə də oxşar arqumentlər səsləndirmək mümkündür. Bilirsiniz, globalizm ləbünd prosedir. Bu seqmentdə də insanların əməkdaşlığına, hətta kooperasiyasına ehtiyac var. Daxili məsələləri bir tərəfə qoyaq, axı insanları narahat edən regional, hətta qlobal problemlər var. Niyə insanlar onları həll etmək üçün səylərini birləşdirməsin, niyə birgə müzakirələr, forumlar keçirməsinlər, araşdırmalar aparmasınlar? Hər şeyi dövlətlərin, hökumətlərin üstünə yıxmaq olmaz axı...

Təkcə Putin Rusiyasında yox, Gürcüstanda da belə qanun qəbul olundandan sonra çox müzakirələr oldu. İlk belə qanun ötən əsrin əvvəlində ABŞ-də qəbul olundu! Amma o, çox dəyişdirilib və lobbizim haqda (Tamam başqa şeydir. ABŞ hökuməti bu sferada əsa-

sən şəffaflıq tələb edir və düşüncəli ki, normal tələbdir) qanun qəbul olunanda, xüsusən sonrakı illərdə "agentlər haqda qanun"un təsir sferası xeyli daraldılıb, demək olar ki, passiv qanunlardan birinə çevrilib: ABŞ-nin öz mənbələri belə yazır.

Rusiyada lobbizim yoxdur. Bir daha deyirik ki, əgər insan vicdanının diqtəsilə nəşə deyir və ya edirsə, bu, lobbizmdirmi? Təkrar soruşuram: sübut olunubmu ki, onları Kiyev və başqa bir ünvan maliyyələşdirir və yönəldir? Daha çox "əcinne ovu" deyilmi bu?

Səhv etməməyə, prezident Putin sovetin vaxtında kəşfiyyatçı olub və guya hətta ölkələrin birindən (deyilənə görə!) deportasiya da olunub! Bəlkə bunun üçün hamıya "agent" kimi baxır? Necə ki, paranoik (rus prixoloqlarının bəzisi belə iddia edir) Stalin hamını "sınıf düşməni", "ziyankar", "sui-qəsdçi" və "xalq düşməni" kimi görürdü, hətta özünün repressiyalarını "təmizləmə əməliyyatları" adlandırır. Bəlkə elə Putin cənablarını da keçmiş 37 ruhlandırır?..

Azərbaycanda milli valyutadakı kreditlərlə depozitlər arasındakı marja (faiz fərqi) ilin əvvəli ilə müqayisədə xeyli yüksəlib. Azərbaycan Mərkəzi Bankının açıqladığı məlumatlar göstərir ki, orta kredit və depozit faizləri arasındakı fərq ilin əvvəlində 5,91 faizdən iyul ayının sonuna 6.25 faiz bəndinə yüksəlib.

Bu da son 7 ayda bankların faiz marjasının 0.34 faiz artdığı deməkdir. Yeni əgər ilin əvvəlində banklar hər 1 000 manat üzrə kreditdən illik 59.1 manat xalis gəlir əldə edərdilərsə, 7 ayın sonuna mənfəətlilik 62.5 manata yüksəlib. 2025-ci ilin əvvəlində banklar orta hesabla manat kreditlərini 14.66 faizlə verirdilərsə, yeddi ayın sonuna bu, 15.22 faizə qalxıb. Depozitlərdə də eyni tendensiya (artım) davam edərək 8,75 faizdən 8,97 faizə çatıb. Lakin göründüyü kimi, kreditlərdə faiz artımı depozitlərdən daha sürətlə gedib.

Banklar kreditlərdən bu ilin 7 ayında 2 milyard 213 milyon manat faiz gəliri əldə ediblər. Müqayisə üçün onların kreditlərdən faiz gəliri keçən ilin analoji müddətində 1 milyard 770 milyon manat olmuşdu. Bu ilin 7 ayında banklar 717.4 milyon manat depozit faizi ödəyiblər. Bu, keçən ilin eyni dövründə 487.6 milyon manat olmuşdu. Beləliklə, bankların kredit-depozit üzrə fərqdən xalis faiz gəlirləri 1 milyard 290 milyon manatdan 1 milyard 490 milyon manata qədər yüksəlib.

Banker.az qeyd edir ki, bütün bu artımlar Azərbaycan Mərkəzi Bankının 2025-ci ildə dörd ardıcıl iclasda faiz dərəcələrini dəyişməz saxlaması şəraitində baş verib. Tənzimləyici yalnız iyuldan etibarən faizləri 25 baza bəndi endirib. **Mərkəzi Bankın sədri Taleh Kazimov** da 23 aprel tarixində keçirilən mətbuat konfransda bu məsələyə toxunmuşdu və təsdiqləmişdi ki, kredit və depozitlər arasında faiz yüksəkdir. Onun sözlərinə görə, banklar daha ədalətli və uzunmüddətli inkişaf modelinə keçid etməli, "aşağı marja, böyük həcm" prinsipi ilə işləməyə uyğunlaşmalıdırlar: "Banklara deyirik ki, kreditləşməni davam etdirmək üçün öz marjalarınızdan istifadə etməlisiniz. Bu gün marjalarınız çox yüksəkdir. Banklar artıq böyük marja deyil, aşağı marja ilə böyük həcməldə işləmə mədəniyyətini formalaşdırmalıdır".

Rəsmi məlumata görə, 2025-ci ilin iyul ayında Azərbaycan banklarının kredit portfeli 0.1 faiz və ya 26 milyon manat artaraq 28 milyard 498.2 milyon manat təşkil edib. Kredit portfelinin 52,8 faizi (15 milyard 55.8 milyon manat) biznes kreditləri, 31,6

Kredit faizləri ilə əmanət faizləri arasında uçurum

Ekspertlərə görə, problemin dərinləşməməsi üçün Mərkəzi Bank addımlar ata bilər

faizi (9 milyard 2.2 milyon manat) istehlak kreditləri, 15,6 faizi ipoteka kreditlərindən (4 milyard 440.2 milyon manat) ibarət olub.

Eyni dövrdə deposit portfelinin həcmi 36 milyard 650.9 milyon manat təşkil edib. Bu zaman portfelin 58,8 faizi (21 milyard 537 milyon manat) hüquqi şəxslərin, 41,2 faizi (15 milyard 113.9 milyon manat) fiziki şəxslərin depozitlərindən (fərdi sahibkarlıqla məşğul olan fiziki şəxslərin depozitləri istisna olmaqla) ibarət olub.

2025-ci ilin yanvar - iyul aylarında banklar 682.8 milyon manat xalis mənfəət, 1 milyard 85,9 milyon manat əməliyyat mənfəəti əldə etmişlər.

2024-cü ilin eyni dövründə bankların kredit portfeli 1 faiz və ya 265,2 milyon manat artaraq 25 milyard 694.7 milyon manat olmuşdu. Kredit portfelinin strukturunda biznes kreditləri 54.2 faiz (13 milyard 910.1 milyon manat); istehlak kreditləri 30.2 faiz (7 milyard 765.1 milyon manat); ipoteka kreditləri isə 15.6 faiz (4 milyard 19.5 milyon manat) paya malik olmuşdu.

Bu dövrdə bankların depozit portfelinin ümumi həcmi 34 milyard 381,3 milyon manat təşkil edib. Depozit portfelinin 60,3 faizi (20 milyard 720,3 milyon manat) hüquqi şəxslərin, 39,7 faizi (13

milyard 661 milyon manat) fiziki şəxslərin depozitlərindən (fərdi sahibkarlıqla məşğul olan fiziki şəxslərin depozitləri istisna olmaqla) ibarət olub.

2024-cü ilin yanvar-iyul aylarında banklar 682.8 milyon manat xalis mənfəət, 1 milyard 16 milyon manat məbləğində əməliyyat mənfəəti əldə etmişdilər.

İqtisadçı-ekspert Rəşad Həsənovun "Yeni Müsavat"a dediyinə görə, bankların bazar siyasəti, kredit siyasəti mövcud şərtlər və konyuktura əsasında formalaşır: "Bura həm iqtisadiyyatın tələbi strukturu, həm də eyni zamanda rəqəbatı qurumun həyata keçirdiyi siyasətin çərçivələri aiddir. Bundan əlavə, mövcud sosial-iqtisadi çağırışlar da belə siyasətin parametrlərinin müəyyənləşməsində ciddi rol oynayır. Bugünkü şərtlər daxilində depozit faizləri ilə kredit faizləri arasında fərqi artıran müxtəlif faktorlar var. Düşünürəm ki, onlardan birincisi banklara münasibətdə həyata keçirilən prudentsiz çərçivə siyasəti, sərt tənzimləmə mexanizmlərinin artırdığı xərclərdir. Çünki Azərbaycan bazasında 2024-cü ilin əvvəlindən etibarən portfelin əhəmiyyətli genişlənməsi də müşahidə olunur. Yeni çox kredit verib çox gəlir əldə olunmaması məsələsi iqtisadiyyatın törəməsi olara ortaya çıxıb. Bir tərəfdən, banklar çalışırlar kredit portfeli genişlənsin, bunun üçün addımlar atırlar. Hətta son aylarda həyata keçirilən siyasət həm də portfelin genişlənməsindən doğan narahatlıqların bu və ya digər nəzərdə saxlanmasına hesablanıb. Banklara qarşı tələblər artır, onların bir çoxu əlavə xərclənməyə səbəb olur. Məsələn, ehtiyat normalarının artırılması bankların daha çox vəsaiti ehtiyata yönəltməsinə səbəb olur. Bank kredit vermək üçün daha çox vəsaiti ehtiyat norması kimi faktiki olaraq gəlir gətirmədən Mərkəzi Bankda saxlayır. Həmin vəsaiti əhalidən depozitə götürən bank məcburdur ki, krediti daha yüksək faizlə versin ki, depozitlərə görə ödənişləri həyata keçirə bilsin.

Başqa bir faktor seçimlərlə bağlıdır. Banklar əvvəllər vəsaitləri daha risksiz sahələrdə yerləşdirmək imkanını əldə edirdilər. Bu, xüsusilə də son bir il qədər banklar üçün əlverişli şərtlər idi. Maliyyə Nazirliyinin qiymətli kağızları bu baxımdan əlverişli yatırım idi. İndi bu imkan yoxdur.

Daha bir məsələ kredit portfelinin genişlənməsi fonunda iqtisadi risklərin artmasıdır. Bankların həm müştəri sayı artır, həm də kredit portfeli. Mövcud risklər fonunda verilən hər yeni kredit bank üçün riski daha da artırır. Xüsusilə də istehlak

kreditlərinin artması fonunda artan risklər istər-istəməz kredit faizlərində əksini tapır. Müəyyən xarici amillər də var ki, banklar üçün proqnozlaşdırmanı çətinləşdirir. Bura ilk növbədə yeni ABŞ administrasiyasının həyata keçirdiyi tariff siyasətinin global və yerli iqtisadiyyata təsirləri aiddir. Belə proqnozlaşdırmanın aparla bilməməsi banklar üçün əlavə risklər formalaşdırır. Belə risk faktorları da bankların kredit faizlərində əksini tapır".

Ekspertə görə, Mərkəzi Bank tərəfindən ortamüddətli dövrdə kredit faizlərinin aşağı salınması üçün müəyyən addımlar ata bilər: "Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, gəldikcə artan kreditlər istehlak bazarına daxil olaraq əlavə inflyasiya riskləri formalaşdıracağına görə Mərkəzi Bankın manevr imkanlarını daraldır. Tənzimləyici hazırkı şərtlər daxilində istehlak kreditlərinin artmasından doğan narahatlıqları neytrallaşdırmağa çalışır, bunun üçün şərtlər ağırlaşdırılır. Bu da son nəticədə risk və xərc artımı kimi kredit faizlərinə təsir edir. Buna görə də Azərbaycanda hazırda kredit faizlərinin azaldılması istiqamətində real addımların atılması mümkün deyil. Bank likvid vəsaitlərini real bazarda yerləşdirmək üçün yetərincə imkanlara sahib olmalıdır.

Belə olmadıqda məcburdur ki, az vəsaiti daha yüksək faizlə yerləşdirsin. Ümumiləşdirdikdə belə deyə bilərik ki, hazırda bank sistemi Azərbaycanın ümumi iqtisadi konyukturasına, iqtisadi şərtlərinə uyğun işləyir. Nə vaxt real iqtisadiyyatda şərtlər dəyişəcək və faizləri artıran risklər azalacaq, onda kredit faizləri də aşağı düşəcək".

İqtisadçı Eldəniz Əmirovun fikrincə, kredit və depozit faizləri arasında fərqi yüksəkliyi bir çox faktorlardan qaynaqlanır: "Nəzəri baxımdan, yeni dünya praktikasına əsasən birbaşa bazarda heç bir rəqabətin olmaması, şərtləri bir-iki subyektin müəyyən etməsi nəticədə geniş meydan yaradır, banklar istedikləri depozit-kredit faizlərini tətbiq edə bilərlər. Etiraf edək ki, Azərbaycanın bank sektorunda belə yüksək inhisarlaşma yoxdur. Doğrudur, bank sistemimizin inkişaf etmiş ölkələrdəki qədər tam rəqabətli olduğunu da deyə bilmirik. Amma eyni zamanda tam inhisarlaşmadan da danışmaq mümkün deyil.

Bankların kredit faizlərini müəyyən etməsində başlıca rol risklərə məxsusdur. Risk nə qədər çox olarsa, bank faizləri də bir o qədər yüksək olacaq. Yeni yüksək risklər bankı məcbur edir ki, depoziti aşağı faizlə qəbul edib krediti yüksək faizlə versin.

Risklər isə Azərbaycana gəldikdə, iqtisadi qeyri-müəyyənlik, inflyasiyanın sürətlənməsidir. Məsələn, bu ilin 7 ayında cəmi 0,9 faizlik iqtisadi artım qeydə alınıb. Bu, yüksək qeyri-müəyyənlik deməkdir. Inflyasiya da ötən il müqayisədə xeyli sürətlənib.

Kredit istiqamətlərinə baxdıqda, bəzi sahələr üzrə biznes kreditlərində azalmalar var. Amma istehlak kreditləri davamlı artım nümayiş etdirir. Problemlə kreditlərin strukturuna baxsaq, görürük ki, belə kreditlərin artımında istehlak kreditləri əsas paya malikdir. Bütün bunlar banklar üçün risklərin artmasından xəbər verir. Belə risklər isə faizlərdə dərhal hiss olunur.

İqtisadçı bildirir ki, banklar o zaman aşağı faizlə çox kredit verməklə çox qazanc əldə edirlər ki, iqtisadiyyat sabit olsun, investisiya mühiti yüksək inkişaf etsin: "Belə olanda bank əmin olur ki, ayırdığı krediti alan subyekti onu qaytarmaq problemi yaşamayacaq, ona görə də mümkün qədər çox kredit vermək üçün şərtləri yumşaldır, yeni faizləri salır. Bu baxımdan, hazırda Azərbaycan banklarının depozit-kredit-faiz siyasəti birmənalı olaraq riskdən qaçma siyasətidir. Bunun başqa adı yoxdur".

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

“Çinin reaktiv temple dünya olimpinin zirvəsinə qalxmaq söyləri güc mərkəzləri arasındakı strateji sərhədləri dəyişdirir. Hazırda ABŞ və Rusiya arasında Çinin cilovlanmasına dair strateji müzakirələrin aparılması istisna deyil, digər tərəfdən isə Ağ Ev və Kreml bir-birlərinə qarşı mübarizədə Pekinə "strateji qalxan" kimi yanaşır”.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu fikirləri **siyasi analitik Aqşin Kərimov** bildirib. Onun sözlərinə görə, beynəlxalq səviyyədə Rusiya və ABŞ-nin öz mövqelərini itirmədən Çinin yüksəlişi başqa bir istiqamətə doğru gedir və belə bir sual meydana çıxır: “Görəsən, Çin gələcəkdə Rusiya, ABŞ hegemoniyasını əhəmiyyətli şəkildə onların əlindən alacaqmı? Bunu Rusiya-Ukrayna müharibəsinin regional və global nəticələri ilə ölçüləbilən xarakterlə izah etmək mümkündür. Əgər Rusiya və ya ABŞ öz sistemlərinin geosiyasetdə əhəmiyyətli və qaçılmaz böhranı ilə üzləşsə, yaranan zəncirvari reaksiya Çinin təqəttüblü yüksəlişini motivasiya edə bilər. Hərçənd ki, əsasən ABŞ Hindistanı Çinə qarşı fəal hökmrənlik trayektoriyasına salır və Rusiya da bu amildən öz xeyrinə istifadə etməyə çalışır. Başqa tərəfdən, Çin daxili firavanlığa yönəlik siyasətini gücləndirməyə, onun beynəlxalq təsirlərinin saxlanılmasına problemlər yaranacaq”.

Bununla belə, ekspert hesab edir ki, strateji hüddudların yeni dizaynı qaçılmazdır: “Bu, baş verəcəyi təqdirdə İkinci Dünya müharibəsindən sonra formalaşmış münasibətlər sisteminə meydan oxuyacaq fərqli tərzlər meydana çıxacaq. Rusiya-Ukrayna müharibəsi, Yaxın Şərqdəki

geosiyasi landşaftın dəyişdirilməsi, 12 günlük İsrail-İran müharibəsinin çox geniş geostrateji konteksti perspektiv üçün həmin münasibətlərə dair təsəvvürlərin yaradılmasına doğru gedirlərdir. Azərbaycan bu gedişləri Ermənistanla münasibətlər kontekstində regional müharibəyə çevirmək istəməyərək daha fərqli dizayna üstünlük verdi. Bakı Zəngəzur dəhlizinin kontekstini ABŞ ilə uyğunlaşdıraraq stratejiyanı öne çıxardı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Çinlə münasibətlərə xüsusi önəm verməsi global və regional qeyri-müəyyənliklərin, eyni zamanda ABŞ ilə Rusiyanın dünya birinciliyi uğrunda savşadan məğlub çıxmaq ehtimallarına verilən strateji reaksiyanı ölçür. Buna görə də Azərbaycan-Çin münasibətlərinin yeni mərhələsi Çinin dünyadakı gələcək statusu ilə Bakının Zəngəzur dəhlizi fonunda əldə etdiyi üstün imtiyazları ilə uyğunlaşdırılır”.

Analitik hesab edir ki, Çin Zəngəzur dəhlizində ABŞ-nin üstün görünən mövqelərinə qarşı rəqəbat apara bilər, lakin pekin heç bir halda bunu Azərbaycan əleyhinə yönəldən xəttə girməkdə maraqlı olmaya bilər: “Azərbaycan üçün Çinlə əməkdaşlıq Hindistanın da Cənubi Qafqazda Ermənistan hərbi dəstəyi nəzərdə tutan artan fəallığına qarşı balans yaradır. Başqa bir fakt da var - ABŞ ilə Çin arasında danışıqlar gedir və bu, tarifi müharibələrinə son qoyulması məsələlərini əhatə etsə də, ehtimal ki, prosesin bir ayağı Vaşinqtonla Pekinin gələcəkdə Zəngəzur dəhlizindəki əməkdaşlığına gətirib çıxaracaq. Yəni Zəngəzur dəhlizi gələcək ABŞ-Çin əməkdaşlığının iqtisadi tərəflərini stimullaşdıraraq amil kimi çıxış edir və Hindistan-İran əlaqələri bunun qarşısında sönük vəziyyətə düşür. Ehtimalla Çinin misli görünməmiş yüksəlişi onun Tayvana müdaxiləsindən sonra baş tutacaq. Çin bunun üçün ABŞ-nin Ukraynadakı müharibə səbəbilə zəifləməsi fonunda Tayvanın əhəmiyyətli mü-

Bakıdan Ermənistanla verilən hərbi dəstəyə zərbə

Ekspert: “Azərbaycanın Çinlə əməkdaşlığı Hindistanın Cənubi Qafqazda fəallığına qarşı balans yaradır”

distan-İran əlaqələri bunun qarşısında sönük vəziyyətə düşür. Ehtimalla Çinin misli görünməmiş yüksəlişi onun Tayvana müdaxiləsindən sonra baş tutacaq. Çin bunun üçün ABŞ-nin Ukraynadakı müharibə səbəbilə zəifləməsi fonunda Tayvanın əhəmiyyətli mü-

dafiə boşluqlarına düşməsinə gözləyir. Əgər Tayvana müdaxilə reallaşsa, bu, Bakı ilə Pekin arasındakı hüquq-müqavilə bazası əsasında dərin strateji əməkdaşlıq formatlarına yol açacaq”.

✎ **Afaq MİRƏYİQ, “Yeni Müsavat”**

Sabir Rüstəmxanlı: “Ermənilərlə əvvəlki düşmənçilik olmayacaq”

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədri, şair-publisist Sabir Rüstəmxanlı “Teleqraf”ın suallarını cavablandırıb.

Onun sözlərinə görə, ideoloji mübarizənin dayandırılması ilə bağlı rəsmi şəkildə dövlət üzərinə məsuliyyət götürürsə, bu, məsələnin ilkin mərhələsi hesab edilir: “Amma ideoloji silah və media təkə dövlətin əlində deyil. Bu məsələ ilə məşğul olan çoxlu sayda sərbəst qurumlar da mövcuddur. Bundan sonra da erməni kilsəsinin, qeyri-hökumət təşkilatlarının, siyasi partiyalar və digərlərinin Azərbaycana qarşı “ideoloji” təxribatı davam edəcək. Ermənistan hökuməti isə deyəcək ki, rəsmi orqanlarda bu cür təbliğat yoxdur və s. Ona görə də bu ikibaşlı oyun həmişə gedib. Keçmiş sovet dövründə də ermənilər tərəfindən Azərbaycan əleyhinə yazılar yazılırdı. Biz buna cavab verə bilmirdik. Deyirdilər ki, qonşuluq münasibətlərini pozduğuna görə Moskva onlara təsir göstərəcək, özləri cavab verəcək və s.”

Partiya sədri deyib ki, qonşuların münasibətini gözləmədən, dünyanın nə fikirləşdiyini nəzərə almadan hər bir dövlət, hər bir xalq öz xəttini, milli ideyasını inkişaf

etdirməlidir: “Eyni zamanda mövcud ideoloji sistem möhkəmləndirilməlidir. Xüsusən də tarixlə, ərazi məsələləri, milli dəyərlərin, mədəni irsin qorunması ilə bağlı işlər davam etməlidir. Bu barədə kitablar yazılmalı, həqiqətlər ortaya çıxarılmalıdır. Erməninin kimliyi, bura haradan, nə vaxt gəldiyi belli olmalıdır. Bunun dövlətin ideoloji xəttinə aidiyyəti yoxdur. Bu tarix araşdırılmalıdır. Ermənilər ideoloji təxribatlarını bundan sonra da davam etdirəcəklər. Başqa ölkələrdəki lobi təşkilatlarının əli ilə bu istiqamətdə “iş” aparacaqlar.

Azərbaycan tərəfi də bu məsələlərə daha çox diqqət etməli və öz işini görməlidir. Bədii təsvirlərdə, mətnlərdə olan ideoloji təbliğat fərqli anlayışlardır. Bunu nə dövlət, nə də jurnalistika müəyyənəşdirir. Bu daha çox müəllifin istedadı və yazıçı araşdırmaları nəticəsində meydana çıxır. Yazıçıya xidmət edən kitabları dövlət nəşriyyatları çap etməyə bilər. Amma müstəqil nəşriyyatlarda yazıçılar öz işlərini görəcəklər. Sözsüz ki, bundan sonra Er-

mənistan tərəfindən olan müəyyən yanaşmalarda dəyişikliklər olacaq. Daha əvvəlki qəddər düşmənçilik aparmaq mümkün olmayacaq. Sözsüz ki, gizlin şəkildə ədəbiyyatda və digər yazılarda bu davam edəcək. Birdən-birə bunun qarşısını almaq mümkün deyil. Ermənistanda türklərə qarşı uzun illərdir təbliğat gedir. Üç-beş il bunun sona çatacağı inandırıcı deyil. Bunun qarşısını ancaq düzgün mövqə ortaya qoymaqla almaq olar”.

S.Rüstəmxanlı deyib ki, tanıdığı erməni yazıçılarından bir çoxu bu məsələlər barədə yazılar yazıb: “Azərbaycan əleyhinə yazı yazmayan yeganə erməni yazıçı Qrant Matevosyan idi. Mətbuat və informasiya naziri olan vaxt (1993-1995) Qazax rayonu ərazisində “Didivan” restoranında Ermənistandan gələn yazıçılar və tənqidçilərlə görüşüm oldu. Qrant Matevosyan da onların içərisində idi. Bu görüşdə də onlara dedim ki, Qrant Matevosyandan başqa bütün erməni yazıçıları Azərbaycan və azərbaycanlıların əleyhinə yazılar yazıb. Sanki onların arasında yarış gedirdi ki, kim daha çox Azərbaycanın və türklər əleyhinə yazı yazacaq. Matevosyan onda dedi ki, “biz ömrü boyu azərbaycanlılarla qonşu olmuşuq və həmişə yaxşılıq görmüşük. Nəyə görə azərbaycanlılar haqqında əks təbliğat aparmalıyam?”

Elxan Şahinoğlu

“Rusiya vurulan təyyarə ilə bağlı məsuliyyət daşımaq istəmir”

“Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Çində keçirilən zirvə toplantısında belə bir ifadə işlədib: “Rusiya heç bir ölkənin təhlükəsizliyinin başqasının hesabına formalaşmaması gördüyünü düşünür”.

Musavat.com xəbər verir ki, bu sözləri politoloq **Elxan Şahinoğlu** bildirib. O qeyd edib ki, Putin bu sözləri Ukraynaya şamil etsə də, cümlədəki məntiq Rusiyaya qonşu olan digər dövlətlərə də aid edilə bilər: “Putin demək istəyir ki, Ukrayna NATO üzvü olmaq istədiyinə görə Rusiya bu ölkəyə qarşı işğalçı müharibəyə başlayıb. Ona qals, Rusiyanın digər qonşusu Finlandiya Ukrayna müharibəsindən sonra NATO-ya qoşuldu. Əgər bu da Rusiyanın maraqlarına cavab vermirsə, bu o deməkdir ki, Finlandiya da Kremlin hədəfində olacaq? Finlandiya öz təhlükəsizliyini düşünərək NATO-ya üzv olub və bu zaman Kremlin istəkləri Helsinkini zərrə qədər də maraqlandırmayıb. Və ya Azərbaycan NATO-nun hərbi gücünə görə ikinci böyük dövləti olan Türkiyə ilə strateji müttəfiqliyi gücləndirən Şuşa Bəyannaməsini imzalayıb. Bu zaman Azərbaycan da Finlandiya kimi öz təhlükəsizlik maraqlarından çıxış edib. İndi Putinin məntiqinə görə Azərbaycan Türkiyə ilə strateji müttəfiqlik bəyanatına imza atarkən Rusiyanın maraqlarını nəzərə almalıydı?”

Rusiya illər boyu Ermənistanı silahlandırarkən qonşusu olan Azərbaycanın təhlükəsizlik maraqlarını heçə saydı. Halbuki Putinin məntiqinə görə, Rusiya qonşusu olan Azərbaycanın təhlükəsizlik maraqlarına zidd siyasət yürütməməli idi. “Qonşunun təhlükəsizliyi nəzərə alınmalıdır” sözlərini deyən ölkənin lideri qonşusunun mülki təyyarəsinin raketlə vurulmasına görə məsuliyyəti daşımaq istəmir və bununla münasibətlərin gərginləşməsinə yol açır. Bu, bir daha göstərir ki, Putinin söylədikləri ilə elədikləri arasında böyük fərq var”.

Deputat Fazil Mustafa yas mərasimlərində ehsanın sadələşdirilməsini təqdir edib və bahalı məzar daşları mövzunu gündəmə gətirib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanda birbaşa yas mədəniyyətsizliyi var: “Sizin vəfat edən şəxsə xərclədiyinizin ona bir aidiyyəti varmı? Qalanlara, yaşayanlara bu xeyirxahlığı etməlisiniz ki, mərhumun ruhu sevsin. Hələ mənasız şəkildə şöhrətpərəst çoxluğun qəbir daşlarına yatırdığı əhəmiyyətli vəsaiti demirəm. Bəzi yerlərdə yüz-yüz əlli nəfər tapılır ki, bu mənasız adətləri sadələşdirsən. Əlbəttə, bəyənən addımdır. İsfəçiliyin hər növündən uzaqlaşmaq lazımdır. Yas mərasimlərini qarın doyuzdurma prosesindən təmizləmək lazımdır. Eləcə də vaxt israfından. Gəl bir stəkan çayını iç, başsağlığı ver get. Yas sahibini də əlavə xərcə, lüzumsuz əziyyətə salma. İmkan ver öz kədərinə başqa qayğılarla yüklənmədən yaşasın”.

Hazırda məzar daşı ölü yiyəsi üçün ən əsas xərclərdən biridir. Ən ucuz məzar daşı 500-800 manatdır. Amma əksəriyyət dəbdəbəyə qaçır və bahalı qəbir düzəltdir. Halbuki İslamda bəyənən addım deyil. Hətta din buyurur ki, məzar daşı kiçik olmalı və itməlidir. Amma Azərbaycanda büstlər, heykəllər qoyduranlar var. Bu da böyük xərc tələb edir, üstəlik, bəhəse çevrilir, yeni imkanı olmayanlar məcbur qalır ki, ayaqlaşsın. Bu ənənəyə son qoymaq üçün təbliğat aparmaq çıxış yoludurmu, yoxsa insanların məzar daşı seçiminə qarışmaq düzgün deyil?

Mövzu ilə bağlı **millət vəkili Ceyhun Məmmədov** “Yeni Müsavat”-a danışdı. Deputat təəssüflə qeyd edib ki, bu gün Azərbaycanda həm toy məclislərində, həm də yas mərasimlərində israfçılıq ən yüksək səviyyədədir: “Bu israfçılıq təkcə yas mərasimlərinin dəbdəbəli təşkil olunmasında özünü göstərmir, həm də insanların bahalı qəbir daşları ilə yarışa girməsində aydın görünür. Əslində 500-800 manatlıq standart məzar daşları kifayət etdiyi halda, insanların əksəriyyəti qiyməti 7-10 min manat arasında dəyişən mərmər daşlarına üstünlük verir.

Bu gün Azərbaycanda milyonlarla, hətta milyardlarla vəsait qəbir daşlarına sərf olunur. Halbuki bunun ölüyə heç bir faydası yoxdur. Təəssüf ki, həyatda ikən valideyninə dəyər verməyən bəzi insanlar onların

vəfatından sonra bahalı məzar daşı qoymaqla təsəlli tapmağa çalışırlar”.

Millət vəkili həmçinin qeyd edib ki, əslində bu məsələ ilə bağlı müəyyən normativ aktlar mövcuddur: “Mən vaxtilə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsində çalışanda belə bir qanun layihəsinin hazırlanmasına başlamışdım. Sənəddə qəbir daşlarının və qəbirin hansı formada olmalı olduğu göstərilmişdi. Sonradan həmin sənəd təsdiqləndi. Hesab edirəm ki, ümumiyyətlə, bu sahədə hüquqi sənədin mövcudluğu və müəyyən tənzimləmələrin olması çox vacibdir.

Yas mərasimləri ilə bağlı isə iki yol var: birincisi inzibati tədbirlər, ikincisi isə insanların könüllü şəkildə bu qaydalara əməl etməsi. Təəssüf ki, insanlar çox vaxt könüllü deyil, məcburi qaydaları daha tez anlaşırlar.

Bu gün ölkənin böyük maliyyə vəsaiti bahalı daşlara sərf olunur. Ona görə də mütləq şəkildə bu məsələni tənzimləmək lazımdır. Qəbir daşlarının qoyulmasına müəyyən məhdudiyyətlər tətbiq edilməlidir. Artıq insanlar qəbirlərin üzərində ev tipli tikililər, çardaqlar, oturaclar, hətta şkaflar qururlar. Bütün bunların qarşısı alınmalıdır. Qəbir yerləri standart olmalıdır. Necə ki, dövlət qəbiristanlıqlarında bu məsələ konkret qaydalarla tənzimlənib, eləcə də bütün qəbiristanlıqlarda bu standartlara əməl edilməlidir.

Təəssüf ki, insanlar bəzən

Ehsan israfına son qoyulur, bəs bahalı məzar daşı?

Deputat: “Qəbir daşlarının standart olması qanunla tənzimlənməlidir”

boğazlarından, övladlarının dolanışığından kəsərək bu addımları atırlar. Halbuki bu gün dünyada milyonlarla insanın pula, ərzağa, suya ehtiyacı olduğu bir vaxtda belə dəbdəbə və israfçılıq qəbul edilməzdir”.

Dini məsələlər üzrə ekspert Kənan Rövşənoğlu isə qeyd edir ki, bahalı daşlar, mərmər, qranit başdaşı son 100 ildə ortaya çıxmış adətlərdəndir və bunun dinlə əlaqəsi yoxdur: “Ancaq ümumiyyətlə, dəbdəbəli məzar daşları antik dövrdən qalma bir ənənədir, nüfuzlu ailələr, varlı, tanınan şəxsiyyətlərin sərdabə

mədəniyyəti olub. Romada, Qədim Yunanıstan, hətta Mısırda olub.

Sərdabə qəbirilər müsəlman ölkələrində də var, ailə qəbir yeri kimi istifadə olunur, oarda bir neçə cəsəd dəfn olunur. İndi də bir çox xristian ölkələrində, xüsusilə də katoliklərdə bu var. Bizdə isə sərdabə məzarlar geniş yayılmasa da, daha çox bahalı başdaşı qoymaq ənənəsi var. Bu bir növ zənginlik göstəricisidir. Yeni daha zəngin ailələr və ya özünü zəngin göstərənlər dünyadan köçənləri üçün belə bahalı daşlar qoyurlar. Əlbəttə, bu cür

məişət adətlərinin dini əsası yoxdur, xalqın öz adətidir. Bunu zamanla maariflənmə ilə aradan qaldırmaq olar”.

Kənan Rövşənoğlu həmçinin vurğulayıb ki, Azərbaycan xalqı İslamdan əvvəl də qəbirələrinə təkcə dünyadan köçən adamın dəfn edildiyi yer kimi deyil, həm də bir tarix, o yere bağlılıq işarəsi kimi yanaşıb: “Qədimdən bizdə kurqan qəbirələrin olması bizim xalqda qəbiristanlıq ənənəsinin güclü olduğunu göstərir. Yeni bu məsələdə hədəf lazımsız xərc, israf olan bahalı başdaşı olmalıdır, nəinki qəbir. Əsas məqsəd israfın aradan qalxmasıdır. Dediyim kimi, qəbir ənənələri xalqlara görə dəyişir, İslam dini qəbirlə bağlı konkret konsepsiya təqdim etməyib. Ana xətt israf və dəbdəbədən uzaq, orta xətdir”.

✎ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Bakıda taksiyə minmək üçün yer problemi

Məlum olduğu kimi, bir müddət öncə Bakının bir neçə ərazisində minik avtomobillərinin sənişinləri üçün minib-düşmə yerləri yaradılıb.

Azərbaycan Yerüstü Nəqliyyat Agentliyindən Musavat.com-un sorğusuna cavab olaraq bildirilib ki, xüsusi hərəkət zolaqlarında minik avtomobillərinin sənişinləri üçün minib-düşmə yerlərinin yaradılması davam etdirilir. Qurumun **mətbuat katibi Tural Orucov** qeyd edib ki, bu yerlər əsas cəlbəmə məntəqələri, nəqliyyat vasitələrinin rahat manevr etməsi və sənişinlərin təhlükəsizliyi nəzərə alınmaqla təşkil edilir: “Məqsəd avtobus zolaqlarında ictimai nəqliyyatın hərəkətinə mane olmadan minib-düşməyə imkan yaratmaqdır. Son belə məntəqələr Cəfər Cəbbarlı və Bəsti Bağirova küçələrinin, eləcə də 8 Noyabr prospekti ilə Xəqani Rüstəmov küçəsinin kəsişmələrində yaradılıb. Bundan əvvəl isə Yusif Səfərov və Rəşid Behbudov küçələrində, həmçinin Rəşid Behbudov və Mikayıl Rəfil, 28 May və Fikrət Əmirov küçələrinin kəsişməsində, Neftçilər prospektində və 8 Noyabr prospektinin 4 ün-

vanında təşkil edilib. Minib-düşmə yerlərindən istifadə zamanı ictimai nəqliyyatın hərəkətinə şərait yaradılmalı, minib-düşmələr ən qısa vaxtda yerinə yetirilməli, təhlükəsizlik və manevr etmə qaydalarına əməl edilməlidir”.

Nəqliyyat sahəsi üzrə ekspert Adil Nəbiyev Musavat.com-a şərhində bildirib ki, taksidən istifadə edənlər üçün müəyyən edilmiş minib-düşmə yerləri tam uyğun olmaya bilər, belə ki, əlində yük olan sənişinlər üçün narahatlıq yarada bilər. Ekspert qanunvericiliyə diqqət çəkərək

qeyd edib ki, avtobus zolaqlarında dönmək üçün qırıq-qırıq xətlər çəkməlidir: “Çox təəssüf ki, əksər ərazilərdə COP29 zamanından qalan zolaqlar hələ də mövcuddur, qırıq-qırıq xətt qoyulmayıb. Bu ərazilərdə nəinki minib-düşmək, dönmək belə qeyri-qanunidir. Məsələn, 8 Noyabr prospektində, Xəzər TV ilə kəsişmədə ikinci zolaqda ancaq düz istiqamətdə hərəkət mümkündür, birinci zolaqda dönmə üçün lazımı xətləmə edilməyib. Qanunvericilikdə qeyd olunub ki, sənişinlərin mindirilib-düşürülməsi zəruri vaxt ərzində mümkündür”.

Ekspertin fikrincə, xüsusi hərəkət zolaqlarında minik avtomobillərinin sənişinləri üçün minib-düşmə yerləri nə qədər olsa da, yenə də kifayət etməyəcək: “Taksi adətən ünvana, yaxud ünvana maksimum yaxın əraziyə sifariş edilir. Əgər sənişinlərin əlində ağır yük varsa, onlar taksiyə minmək üçün uzaq məsafə qət etməli olurlarsa, o zaman taksidən istifadənin bir mənası qalmır. İndiki halda minib-düşmə yerlərinin sayı nə qədər çox olsa, bir o qədər yaxşı olar”.

✎ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

Adı rüşvətlə hallanan zabit azadlığa buraxıldı

Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Xəzər rayon idarəsinin rəisi Ramin Şükürov, həmin idarənin Çağırış şöbəsinin baş zabiti Xalid Əzimov və zabiti Emil Nəbiyevin barəsində cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi keçirilib.

Teleqraf xəbər verir ki, Bakı Hərbi Məhkəməsinə hakim Fikrət Əliyevin sədrliyi ilə keçirilən prosesdə Ramin Şükürovun müdafiəçiləri onun ev dustaqlığına buraxılması ilə bağlı vəsatət verilib.

Məhkəmə vəsatəti təmin edib və Ramin Şükürov ev dustaqlığına buraxılıb.

Proses sentyabrın 22-də davam edəcək.

İttihama görə, Ramin Şükürovun Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Xəzər rayon idarəsinin rəisi vəzifəsində işləyərkən Xalid Əzimov və Emil Nəbiyevlə cinayət əlaqəsinə girib.

Onlar çağırışçıların dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə qismən yararlı hesab edilmələri barədə hərbi biletin verilməsi və hərbi qeydiyyatda alınma prosesinin sürətləndirilməsi müqabilində ayrı-ayrı şəxslərdən külli miqdarda pul vəsaitini təkrarən rüşvət qismində almalarına əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Bundan başqa, Ramin Şükürovun öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə qeyd olunan Xidmətin Nərimanov rayon idarəsində hərbi qeydiyyatda olan vətəndaş Natiq Soltanovun dinc dövrdə hərbi xidmətə yararsız, müharibə dövründə qismən yararlı hesab edilməsinə kömək olunması ilə bağlı ondan 30 min manat pul alıb. Eyni əməllərlə çağırışçılar - Anar Rzayevdən 6 min, Əhməd Əhmədovdan 22 min, Orxan Baxşiyevdən 2 min, Fuad Rüstəmovdan 4 min manat rüşvət alınıb.

Toplanmış sübutlar əsasında Ramin Şükürova Cinayət Məcəlləsinin 311.3.1, 311.3.2, 311.3.3 (qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən təkrarən külli miqdarda rüşvət alma) və 312.1.1-ci (vəzifəli şəxsin qərarına qanunsuz təsir göstərmə (nüfuz alveri) maddələri ilə ittiham elan edilib.

Emil Nəbiyev və Xalid Əzimova isə Cinayət Məcəlləsinin 311.3.1 və 311.3.2-ci maddələri ilə ittiham elan olunub.

Ramin Şükürovun barəsində həbs, Emil Nəbiyev və Xalid Əzimovun barəsində isə ev dustaqlığı növündə qətimkan tədbiri seçilib.

Solovyov yenə sərsəmlədi

Kremlin ən çirkin və simasız təbliğatçılarından olan Vladimir Solovyov Azərbaycanı növbəti dəfə "Xüsusi hərbi əməliyyat" ("SVO") ilə təhdid etməyə çalışıb. "AzPolitika" xəbər verir ki, Solovyov son efirində yenə Azərbaycandan danış

sıb və maraqlıdır ki, bu dəfə Rusiyanın Azərbaycana qarşı təkbəşinə deyil, İranla birgə hərbi müdaxilə edə biləcəyinə işarə vurub. Görünür, sanki 140 milyon əhalisi və milyondan çox ordusu, nüvə silahı və saysız-hesabsız digər silahları olan Rusiyanın Azərbaycanla təkbəşinə bacarmayacağını, buna görə də İrandakı fars rejimi ilə "cütləşməyin" vacib olduğunu düşündür...

Solovyov budəfəki "siyasi fahişəlik aktı" olan efirində bir qədər də irəli gedərək, Azərbaycanın guya Dərbənd şəhəri ilə bağlı hərbi planlarının, iddialarının olduğunu işarə edib. Hansı ki, bununla bağlı Azərbaycan tərəfindən heç zaman, heç bir ehtamal belə edilməyib və ölkəmiz dəfələrlə qonşuların ərazi bütövlüyünə hörmət etdiyini bildirib.

Ancaq ölkəmizi şərləməyə çalışan bu cinsi naməlum həşərat Rusiyanın guya Dərbəndə qarşı iddialara(?) İranla birgə hərbi əməliyyat keçirməklə cavab verə biləcəyini deyib: "Rusiyanın zəif olduğunu düşünürsünüz? Çox təəccüblənəcəksiniz. Əgər Azərbaycan qərara gəlsə ki, Türkiyə onun arxasında dayanır və Dərbənd uğrunda döyüşə bilər... Hələlik bizim yumşaq qarnımızda baş verənlər NATO ölkələrinin qeyri-dost təsirinə qarşı İranla birgə "xüsusi hərbi əməliyyat" keçirməyə xidmət edə və əsas ola bilər. Orada isə Britaniya və Fransa böyük rol oynayır..."

Beləliklə, Solovyov növbəti dəfə Kremlidəki özü kimi idbar rəhbərlərinin və onu hüdrürən sifarişçilərinin ürəyindən keçənləri dilə gətirir. Və bir daha Moskvanın regionda Tehranla birgə tarix boyu oynadıqları, irticaçı, təxribatçı, işğalçı rolunun mahiyyət etibarilə dəyişmədiyini göstərir...

Moskvadakı azərbaycanlılar üçün məcburi qayda

Sentyabrın 1-dən Moskva şəhərində və Moskva vilayətində "Amina" mobil əlavəsindən istifadə etməklə əcnəbi vətəndaşların miqrasiya məqsədilə qeydiyyatdan alınması üçün eksperimentə başlanılacaq. Modern.az xəbər verir ki, bu barədə Rusiyanın Çoxfunksiyalı Miqrasiya Mərkəzi məlumat yayıb.

Yeni mexanizm bir müddət sonra mövcud proseduru əvəz edəcək.

Məlumatla görə, ərizə regiona işləmək üçün gələn Özbəkistan, Tacikistan, Qırğızistan, Ermənistan, Qazaxıstan, Gürcüstan, Azərbaycan, Moldova və Ukrayna vətəndaşları üçün məcburi olacaq: "Amina" yaşayış yerini və onun dəyişdirilməsi barədə distant şəkildə Daxili İşlər Nazirliyinə məlumat verməyə, həmçinin şəxsi səfər etmədən miqrasiya mərkəzinin ünvanında qeydiyyatdan keçməyə imkan verəcək".

Yay mövsümü bitməkdədir. Belə görünür ki, işğalçı Rusiyanın Ukraynaya qarşı genişmiqyaslı yay hərbi kampaniyası alınmayıb. Bunu fiasko da saymaq olar. Bu arada Rusiya Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Valeri Gerasimov bildirib ki, Luqansk vilayətinin 99,7 faizi, Donetsk vilayətinin 79 faizi, Zaporijye vilayətinin 74 faizi və Xerson vilayətinin 76 faizi Rusiya ordusunun nəzarəti altındadır. Onun sözlərinə görə, əlavə olaraq Sumı vilayətində 210 kvadrat kilometr ərazi və 13 yaşayış məntəqəsi, Dnepropetrovsk vilayətində isə 7 yaşayış məntəqəsi Rusiya qoşunlarının nəzarətinə keçib.

ABŞ Prezidenti Donald Tramp isə Rusiya, ABŞ və Ukraynanın iştirak etdiyi üçtərəfli sammitin baş tutacağına əmindir. Qeyd edək ki, Trampın Putinə verdiyi möhlət bitdi. Son günlər isə Ukraynanın əks-hücum əməliyyatına hazırlaşdığı deyilir.

Bu nə dərəcədə realdır və hansı nəticələri doğura bilər? Kiyev itirilmiş ərazilərin nə qədərini geri qaytarmaq imkanındadır? Ümumiyyətlə, zaman indi kimin xeyrinə işləyir?

Politoloq Qabil Hüseyinli "Yeni Müsavat"a deyib ki, müharibələrin tarixini araşdıranda hərbi əməliyyatların uğurunun təkcə tankların sayından və ya qoşunların irəliləyişindən asılı olmadığı üzə çıxır: "Burada siyasi iradə, diplomatik manevrlər və beynəlxalq mühitin dəyişkənliyi də həlledici rol oynayır. Əvvəla, Moskvanın "yay kampaniyası" gözənilən nəticəni vermədi. Rusiya ordusu müəyyən ərazilərdə irəliləyiş əldə etsə də, bu, strateji üs-

Rusiyanın boşa çıxan yay hücumu - zaman kimə işləyir?

Analitiklərə görə, hərbi-strateji müstəvidə üstünlük tədricən Kiyevin tərəfinə keçir

tünlüyə çevrilmədi. Çünki Ukrayna tərəfi artıq Qərb hərbi sənayesinin dəstəyinə arxalanır. Yeni Rusiya nə qədər böyük resurs sərf etsə də, Ukraynanın müqavimət imkanları da paralel şəkildə artır. Hərbi resurslar və iqtisadi dayanıqlıq. Rusiya bildirir ki, resursları tükənməyib, əksinə, müharibəni davam etdirmək gücündədir. Amma Moskvanın bu bəyanatları öz əhalisi və elitasına ünvanlanıb. Çünki real iqtisadi tablolu gizlətmək çətindir. Sanksiyalar dərinləşir, texnoloji asılılıq artır, elita içində narazılıqlar çoxalır. Ukrayna isə Qərbin maliyyə və hərbi yardımları hesabına müharibəni davam etdirmək gücündədir. Deməli, zaman Kiyevin xeyrinə işləyir".

Politoloq bildirib ki, Trampın səsləndirdiyi üçtərəfli zirvə ideyası hazırkı məqamda maraqlı görünür: "Amma realıqda belə görüşlər çox vaxt zaman qazanmaq funksiyası daşıyır. Rusiya sülh masasına oturmaq üçün real siyasi səbəb görünür. Çünki hər hansı gəzəşt Moskvanın daxili siyasətdə zəifliyinin etirafı kimi qiymətləndiriləcək. Ukrayna isə yaxşı anlayır ki, hərbi uğursuzluqlar fonunda masa arxasına keçmək onun mövqelərini zəiflədər. Ona görə də tərəflər hələlik danışıqlardan daha çox hərbi əməliyyatlara üstünlük verirlər. Hərbi cəhətdən Ukraynanın itirilmiş bütün əraziləri tez bir zamanda qay-

tarması mümkün deyil. Amma kiçik uğurlar belə strateji üstünlük yarada bilər. Bu, həm daxilə əhali qarşısında motivasiya rolunu oynayacaq, həm də Qərbin dəstəyini artıracaq. Ən əsası isə, əks-hücum uğurlu olarsa, Rusiya sülh masasına daha zəif mövqedən oturacaq. Hesab edirəm ki, zaman daha çox Ukraynanın xeyrinə işləyir. Çünki Rusiya uzunmüddətli müharibəni davam etdirdikcə həm iqtisadi, həm də beynəlxalq müstəvidə təklənir. Ukrayna isə əksinə, Qərbin dəstəyi ilə müdafiə gücünü artırır. Qıssası, Rusiya özünün yay hücumunda strateji dönüş yarada bilmədi".

Hərbi ekspert Rövşən Məhərrəmli "Yeni Müsavat"a deyib ki, Rusiyanın yay hücumunu uğurlu hesab etmək olmaz: "Əsas hədəfi Luqansk-Donetsk xətti üzrə bölgədə tam nəzarəti təmin etmək idi. Amma Severodonetsk-Lisichansk xəttindən sonra dərinlikdə irəliləyiş əldə edə bilmədilər. Ukraynanın möhkəmləndirilmiş müdafiə xətti burada Rusiya ordusunun hücumlarını neytrallaşdırır. Zaporijye istiqamətində Rusiya əsasən Tokmak və Melitopol xətti boyunca müdafiə mövqelərini gücləndirib. Məqsəd Ukraynanın Azov dənizinə çıxış əldə etməsinin qarşısını almaqdır. Amma yay kampaniyasında ciddi irəliləyiş olmadı. Xerson istiqamətində isə Rusiya Dnepr çayı-

nın sol sahilində mövqeləri saxlayır. Ukrayna isə uzaqmənzilli HIMARS və digər artilleriya sistemləri ilə bu mövqeləri daim atəş altında saxlayır. Bununla belə, logistika zənciri çətinləşib. Sumı-Dnepropetrovsk istiqamətində Rusiya lokal uğurlar əldə edib. Amma bu, strateji mənzərəni dəyişməyib. Bu bölgə daha çox təzyiq zonası kimi istifadə olunur ki, Ukrayna ordusunun ehtiyat qüvvələri parçalanmış şəkildə saxlanılsın".

Hərbi ekspert deyir ki, Rusiya ordusu aviasiya və artilleriya istiqamətləri üzrə üstünlükdədir. Amma

"S-300", "S-400" sistemləri Ukrayna üzərində tam hava nəzarəti təmin etmir: "Çünki Qərb texnologiyaları Rusiya raketlərini neytrallaşdırır. Tank qüvvələrinə gəlinə, Rusiya "T-72" və "T-90"ları cəbhəyə çıxarsa da, Ukraynanın pilotsuz zərbə vasitələri onları asan hədəfə çevirir. Ukrayna ordusunun əsas üstünlüyü asimmetrik müharibə aparmasıdır. Yeni klassik tank-diviziya döyüşlərində deyil, PUA-lar, uzaqmənzilli artilleriya və mobil qruplar vasitəsilə Rusiya müdafiəsinə hücumlar olur. Hazırda Ukrayna daxilə istehsal etdiyi kamikadze PUA-larla Rusiyanın dərinliklərinə zərbələr endirir. Bu, müharibənin gedişini dəyişən əsas amillərdən biridir".

Hərbi ekspert bildirib ki, Rusiya böyük əraziləri nəza-

rətdə saxladığı üçün logistik yükü çox ağırdır: "Təchizat yolları uzun və kövrəkdir. Ukrayna isə Qərbin dəstəyi ilə daha çevik təchizat zənciri qurur. Bu səbəbdən Rusiya müdafiədə belə ciddi çətinlik yaşayır. Müharibə uzandıqca Rusiya iqtisadi baxımdan zəifləyir, hərbi sənayesi sanksiyalar səbəbilə kifayət qədər sursat və texnika istehsal edə bilmir. Ukrayna isə tam əksinə, zaman keçdikcə daha çox silah, daha yaxşı təlim keçmiş hərbiçilər və yeni texnologiyalar əldə edir. Ona görə də demək olar ki, strateji planda zaman Ukraynanın xeyrinə işləyir".

Hərbi ekspert qeyd edib ki, Ukraynanın qarşıdakı aylarda məqsədi işğal edilmiş bütün əraziləri azad etmək deyil, lokal uğurlar qazanmaqdır: "Məsələn, Tokmak-Melitopol xəttində yarıq açmaq, Xerson istiqamətində Dnepr çayının sol sahilində mövqelər qurmaq niyyətləri görünür. Bu, həm psixoloji üstünlük, həm də siyasi güc demək olacaq.

Demək olar ki, Rusiya yay kampaniyasında strateji hədəflərinə çatı bilmədi. Ukrayna isə müdafiə xəttini qorumaqla yanaşı, gələcək əks-hücum üçün resurs toplamağı bacarıb. Bu səbəbdən hərbi-strateji müstəvidə üstünlük tədricən Kiyevin tərəfinə keçir".

□ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Cimərlik mövsümünün son günü də faciə ilə yadda qaldı. Avqustun 31-də Novxanı çimərliyində 6 yaşlı uşaq dənizdə batıb. 2019-cu il təvəllüdü Turqut Ozal oğlu Mehtiyev dənizdə çimərəkən boğulub. Azyaşlının meyiti sudan çıxarılaraq aidiyyəti üzrə təhvil verilib.

Xatırladaq ki, iyunun 15-dən Azərbaycanda çimərlik mövsümü açıq elan edilib. Təkcə 2025-ci ilin iyul ayı ərzində Respublika Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Mərkəzinə Bakı şəhərində yerləşən çimərliklərdə baş verən sudaboğulma hadisələri ilə bağlı ümumilikdə 21 müraciət (5-i qadın, 16-sı kişi cinsli olmaqla) daxil olub. Ümumən isə xeyli insan

mərlik seçimində diqqətli olmaq lazımdır. Əgər hər hansı çimərlikdə xilasedici yoxdursa, bu, həmin ərazidə təhlükəsizlik tədbirlərinin görülmədiyini göstərir və belə yerlərdən istifadə olduqca təhlükəlidir".

Aqşın Əlili təəssüflə qeyd edib ki, nazirlik tərəfindən aparılan kütləvi maarifləndirmə işlərinə baxmayaraq, hələ də bəzi vətəndaşlar nəza-

Dəniz mövsümü sonuncu gün də can aldı - qorxulu statistika

Aqşın Əlili: "Kütləvi maarifləndirməyə baxmayaraq, hələ də bəzi vətəndaşlar nəzarətsiz ərazilərdən istifadə edirlər"

dənizdə boğulub. Hələ çayda, göldə, kanalda boğulanları nəzərə alsaq, 3 ayın dəhşətli statistikasi ortaya çıxar.

Göründüyü kimi, çimərlik mövsümünün həttə son günü də 6 yaşlı uşağın canını aldı.

Bu məsələdə yalnız valideyn günahkardır? Bu faciələr dərs olmalı deyilmi və gələcək üçün hansı ön tədbirlər gücləndirilməlidir?

FHN-İN KİÇİKHƏCMİLİ GƏMİLƏRƏ NƏZARƏT VƏ SULARDA XİLASETMƏ DÖVLƏT XİDMƏTİNİN İCTİMAİYYƏTLƏ ƏLAQƏLƏR VƏ TƏBİLİQAT XİDMƏTİNİN RƏİSİ DAXİLİ XİDMƏT POLKOVNIK-LEYTENANT Aqşın ƏLİLİ mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı. Mütəxəssis qeyd edib ki, tərəfindən hər il çimərlik mövsümünə hazırlıqla bağlı zəruri təhlükəsizlik tədbirləri həyata keçirilir: "Bu tədbirlərin icrası mərhələli şəkildə ictimaiyyətə təqdim olunur. Xatırladıq ki, bu il də çimərlik mövsümünə sayılı günlər qalmış nazirlik tərəfindən görülən təhlükəsizlik tədbirləri ilə bağlı geniş mediatur təşkil olunmuşdu. Həmin mediaturda demək olar ki, bütün KİV nümayəndələri iştirak etdi və ictimaiyyətə FHN tərəfindən həyata keçirilən təhlükəsizlik tədbirləri barədə ətraflı məlumat verilib.

Bununla yanaşı, biz hər zaman olduğu kimi vətəndaşlara müraciət edirik və bu gün də bir daha vurğulayırıq ki, çimərlik

rətsiz, qeyri-çimərlik ərazilərdən istifadə edirlər: "Xüsusilə bölgələrimizdə çimərlik olmayan suvarma kanalları, süni göllər, su arxları, su anbarları və digər su hövzələrindən uşaqların və yeniyetmələrin valideyn nəzarətindən yayınaraq istifadə halları müşahidə olunur ki, bu da acı nəticələrə səbəb olur.

Qeyd edim ki, nəzarətsiz və qeyri-çimərlik ərazilərdəki su hövzələri mürəkkəb relyefə, sürətli axına, qeyri-müəyyən dərinliyə və digər təhlükəli xüsusiyyətlərə malik olduğundan, onlardan istifadə edənlərin həyat və sağlamlığı üçün ciddi təhlükə yaradır.

Statistik məlumatı diqqətinizə çatdırmaq istərdim ki, cari ildə FHN-in Kiçik Həcmli Gəmilərə Nəzarət və Xilasetmə xidmətinin xilasediciləri tərəfindən 65 nəfər suda boğulma təhlükəsi ilə üzləşən şəxs xilas edilib. Qeyd edilməlidir ki, xidmətin nəzarət etdiyi çimərliklərdə bu il ölüm nəticələnən suda boğulma hadisəsi qeydə alınmayıb. Bu rəqəmlər bir daha sübut edir ki, yalnız xilasedicilərin fəaliyyət göstərdiyi çimərliklərdən istifadə etmək və həmin ərazilərdə tətbiq olunan təhlükəsizlik qaydalarına mütləq şəkildə riayət etmək həyatı əhəmiyyət daşıyır".

Onu da əlavə edək ki, Fövqəladə Hallar Nazirliyi çimərliklərlə bağlı aşağıdakıla-

rın qadağan olunduğunu bildirir:

- Çimərlik kimi nəzərdə tutulmamış ərazilərdə çimmək;
 - çimmə zonasının işarələnmiş sərhədlərindən kənara üzmək;
 - küləkli havada dənizə girmək;
 - çimərlikdə gecələmək;
 - sərxoş halda çimərlikdə olmaq;
 - suda kobud hərəkətlər etmək;
 - çimərlikdə balıq tutmaq;
 - xilasetmə texnikasından başqa digər qayıq və kiçik gəmilərlə çimərliyə daxil olmaq.
- Bundan başqa, çimərlikdə uşaqlar nəzarətsiz qalmamalı, xəbərdaredici nişan və lövhələrin göstərişlərinə, xilasedicilərin çağırış və tələblərinə sözsüz əməl edilməlidir. Qızmar günəş altında fasiləsiz dayanmaq, hava qaraldıqdan sonra suya daxil olmaq təhlükəlidir.

Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, vaxtında və düzgün yardım göstərməklə suda boğulanları xilas etmək olar. Belə ki, statistikaya əsasən, suda boğulduqdan sonra ilk dəqiqələrdə zərərçəkənlərin 90, 6-7 dəqiqə sonra isə 1-3 faizini həyata qaytarmaq mümkündür.

Çox vaxt suda boğulmağa yorğunluq, suya baş vuran zaman zədə alma, spirtli içkilərdən istifadə, uzun müddət günəş şüaları altında qaldıq-

dan sonra suya girmə və s. hallar səbəb ola bilər.

Suda boğulma zamanı tənəffüs yolları su ilə dolur, hava ağ ciyərlərə daxil ola bilmir, nəticədə orqanizmdə oksigen çatışmazlığı yaranır. Belə halla üzləşən zaman qaydalara əməl etməklə zərərçəkəni xilas etmək olar.

Suda boğulanı xilas edərkən üzərək ona arxadan yaxınlaşmaq lazımdır, çünki bəzən boğulanın təlaş içində qeyri-iradi olaraq onu xilas edəndən tutması işi çətinləşdirir və təhlükə yaradır. Yardım göstərərkən suya baş vurmaq və boğulanın əlindən, saçlarından yapışmaq təkan verməklə onunla birlikdə suyun üzünə qalxmaq lazımdır. Bu zaman yardım göstərən sərbəst qalanda əli və ayaqları ilə intensiv hərəkət edib üzəməlidir. Boğulanı sahile çıxarandan sonra onun vəziyyətindən asılı olaraq ilk yardım göstərməlidir.

Əgər zərərçəkənin huşu özündədirsə, tənəffüs və nəbzi qənaətbəxşdirsə, onu arxası üstə quru, sərt döşək üzərində başı aşağı uzatmaq, quru dəsmal və ya əllə ovuşduraraq geyindirmək lazımdır. Zərərçəkəni isti içkilər verib üstünü örtmək tövsiyə olunur. Əgər zərərçəkən sudan çıxarılandan sonra huşsuz vəziyyətdədirsə, amma nəbzi və tənəffüsü qənaətbəxşdirsə, bu zaman onu

Bir həftədə 672 yanğın olub

Otən həftə ərzində 672 yanğın çıxış, 37 halda köməksiz vəziyyətdə qalma, 4 avtonəqliyyat qəzası, 1 intihara cəhd və 1 partlayış faktı üzrə qəza-xilasetmə əməliyyatları həyata keçirilib.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Fövqəladə Hallar Nazirliyi (FHN) məlumat yayıb.

Bildirilib ki, görülmüş təcili və təxirəsalınmaz tədbirlər nəticəsində yanğınların operativ söndürülməsi, insanların həyatının xilas olunması təmin edilib.

Ümumilikdə, FHN-in qüvvələri tərəfindən ötən həftə ərzində 8-i azyaşlı olmaqla, 58 nəfər xilas edilib, 4 şəxs xəsarət alıb, 5 nəfərin meyiti aidiyyəti üzrə təhvil verilib.

Mərkəzi Parkda 2 yaşlı uşaq kanalizasiya quyusuna düşdü

Paytaxtda azyaşlı təhlükə ilə üzləşib. Baku.ws xəbər verir ki, hadisə dünən Mərkəzi Parkda baş verib. Ailə üzvlərinin dediyinə əsasən, 2 yaşlı uşaq parkda açıq qalan kanalizasiya quyusuna düşüb. Quyunun dərinliyinin 1,5-2 metr olduğu bildirilir. Valideynlərin və ətrafdakı insanların operativ müdaxiləsi nəticəsində uşaq quyudan çıxarılıb.

Hadisə nəticəsində xəsarət alan azyaşlı dərhal xəstəxanaya aparılıb və ona tibbi yardım edilib. İddiaya görə, kanalizasiya lüku tam örtülməyib və qapağın möhkəm bağlanması üçün xüsusi yerlər olsa da, onlardan istifadə edilməyib. Bu isə ciddi təhlükə yaradıb.

Azyaşlının yaxınının saytımıza bildirdiyinə görə, uşaq valideynləri ilə birlikdə Rusiyadan Azərbaycana gəlib. Ailəsi ilə parkda istirahət edərkən, qəfildən qapağı aralı olan kanalizasiya quyusuna düşüb: "Uşağı çətinliklə quyudan çıxara bildik. Başı zədələnib, ayaqlarında sıyrıqlar var. Həkimə aparıb müayinə etdirdik, şükür ki, salamatdır.

Hüquq-mühafizə orqanlarına, Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə müraciət etdik. İstəyirik bu hadisəyə cavabdeh tapılsın. Valideynlərə də müraciət etmək istəyirəm ki, ehtiyatlı olsunlar".

Qazi yol qəzasında həlak oldu

Salyan rayonunda yük avtomobili ilə minik avtomobilinin toqquşması zamanı sürücü ölüb. "Teleqraf"ın yerli bürosunun xəbərinə görə, saat 05 radələrində "Mercedes" markalı minik maşını "Mercedes Atego" markalı yük maşını ilə Noxudlu kənd avtomobil yolunda toqquşub.

Qəza zamanı minik avtomobilinin sürücüsü Daşqın Zaliyev ölüb. Xəsarət alan Şükran Həsəneliyev və Alik Babayev Salyan Rayon Mərkəzi Xəstəxanasına yerləşdirilib.

D.Zaliyev Vətən müharibəsi iştirakçısı olub. Onun qardaşı Zülfüqar Zaliyev Salyan Rayon Məhkəməsinə katib vəzifəsində çalışır. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

başlaşağıya meyilli olmaq şərtlə uzatmaq, başını arxa-

ya qatlayıb alt çənəsini irəli çəkmək lazımdır. Zərərçəkənin huşu özündədirsə, tənəffüs və nəbzi qənaətbəxşdirsə, onu arxası üstə quru, sərt döşək üzərində başı aşağı uzatmaq, quru dəsmal və ya əllə ovuşduraraq geyindirmək lazımdır. Zərərçəkəni isti içkilər verib üstünü örtmək tövsiyə olunur. Əgər zərərçəkən sudan çıxarılandan sonra huşsuz vəziyyətdədirsə, amma nəbzi və tənəffüsü qənaətbəxşdirsə, bu zaman onu

da boğulana ilk yardım göstərməklə kritik vəziyyətdən çıxarandan sonra zərərçəkəni xəstəxanaya aparmaq vacibdir.

Təxliyə zamanı zərərçəkən xərkədə böyrü üstə başının altı alçaq olmaq şərtlə uzadılmalıdır. Məlumatlı olmaq və cəld reaksiya vermək çətin vəziyyətlərdən asanlıqla çıxmağa, özünə və ətrafdakilərə vaxtında və lazımi yardım göstərməyə imkan verir.

✉ **Xəlilə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

ÜSAVAT

Son səhifə

N 155 (8765) 2 sentyabr 2025

Avqust

9533 metr dərinlikdə tam qaranlıqda yaşayan yeni ekosistem aşkarlandı

Çindən olan bir qrup alim Sakit okeanın dibində 9533 metr dərinlikdə unikal canlı ekosistem tapıb. Tədqiqat "Nature" jurnalında dərc edilib. Məlumatla görə, əsasən molyusklardan ibarət olan canlılar günəş işığı olmadan, kimyəvi reaksiyalara arxalanaraq sağ qalırlar. Onların hamısı okeanın dibindən çıxan kimyəvi maddələri enerjiyə çevirən kimyəvi sintez sayəsində yaşayır. Ən sərt mühitdə belə bu canlılar nəinki sağ qalmaq, həm də inkişaf etməyin yolunu tapıblar.

Kondisionerli ikinəfərlik velosiped təqdim edildi

Fransanın "Cixi" şirkəti "Vigoz" adlı elektrik velosipedini təqdim edib. Kompakt avtomobilə bənzəyən nəqliyyat vasitəsi əslində sürücü və bir sərnişin üçün nəzərdə tutulmuş qapalı kuzovlu üçtəkərli velosipeddir. "Cixi" təxminən on il əvvəl Yuxarı Savoya bölgəsində yaradılıb. Onun ilk modeli "Vigoz" hələ seriyaya istehsalı mərhələsinə keçməyib.

Velosipedin salonunda iki nəfər bir-birinin ardınca otura bilər. Sürücü nəqliyyat vasitəsinin yarızanmış vəziyyətdə idarə edir. Velosipedin pedalları birbaşa elektrik mühərrikinə şarj edir. Dönməni asanlaşdırmaq üçün velosipedin gövdəsi əyilir. Dönüşün istiqaməti salondakı iki tutacaqla müəyyən edilir. Döşəmə altında yerləşən 22 kilovattlıq akkumulyatorla "Cixi Vigoz" 160 kilometr məsafə qət edə bilər. Maksimal sürət 120 km/saattır. Salonda təhlükəsizlik üçün kəmərlər, rahatlıq üçün kondisioner var.

Almaniyada hotel qonaqlara pivə çəlləyində gecələməyi təklif edir

Almaniyada qeyri-adi hotel qonaqlara 19-cu əsrə aid pivə çəlləklərində yatmağı təklif edir. Bu barədə "Luxury Property News" məlumat yayıb. Məlumatla görə, Ostbevern şəhərindəki "Beverland Resort"da "futbol", "dəniz", "tarixi", "kosmos" və s. daxil olmaqla 62 fərqli temalı otaq var.

Lakin onların ən populyar "Beer Barrel" otağıdır. Bu otaq olanlarından biri şübhəsiz ki, regional pivə zavodu "Pott's

Brewery" ilə əməkdaşlıqla yaradılıb. Otaqda pivə istehsalı ilə bağlı müxtəlif əşyalar var. Çarpayı isə 1995-ci ilə qədər istifadə edilən əsl pivə çəlləyindən hazırlanıb. Qiymətlər iki nəfər üçün bir gecəlik 120 avrodan başlayır.

Səhərlər ac qalmaq sümükkləri əridir

Səhər yeməyindən imtina sağlamlıq üçün həddindən artıq zərərli. Yaponiyanın Nara Tibb Universitetinin alimləri 927 min nəfər arasında apardıqları araşdırmada müəyyən ediblər ki, səhər yeməyini ötürmək və ya gec nahar etmək sümükləri kövrəldir. Nəticələr "Journal of the Endocrine Society" jurnalında dərc olunub.

Osteoporoz sümüklərin kövrəkləşməsi ilə müşayiət olunan xroniki xəstəlikdir. Ənənəvi olaraq bu xəstəliyin əsas risk amilləri az fiziki fəallıq, siqaret çəkmə və alkoqollu içkilərdən sui-istifadə hesab edilir.

Mütəxəssislərin sözlərinə görə, səhər yeməyini buraxan və gec yemək yeyənlərdə çox vaxt digər zərərli vərdişlər də müşahidə olunur - az hərəkətlik, siqaret çəkmə və yuxu ça-

tışmazlığı. Bu faktorlar birlikdə bud, ön qol, onurğa və çiyin sınıqlarının ehtimalını artırır.

Alimlər vurğulayıblar ki, osteoporozun qarşısını almaq üçün yalnız kalsium və digər faydalı maddələrlə zəngin qidaları qəbul etmək kifayət deyil, eyni zamanda sağlam gündəlik rejimə və düzgün qidalanma vərdişlərinə əməl etmək

vacibdir. Bu yanaşma sümüklərin möhkəmliyini qorumağa və yaşla bağlı sınıq riskini azaltmağa kömək edə bilər.

İyulun əvvəlində aparılan başqa bir araşdırmada isə məlum olub ki, səhər yeməyindən imtina edən gənclərdə depressiya əlamətləri daha çox müşahidə olunur və diqqəti toplama qabiliyyəti zəifləyir.

Bunları bilirsinizmi?

- Hər bir insan orta hesabla 290 min dəfə gülür.
- Hər bir insan ömrü boyunca 25 il yatır.
- Marafon qaçışı yarışlarında zəncilərin daha çox uğur qazanmasının səbəbi ayaqlarında ağ dərililərdən fərqli olaraq 2 ədəd artıq vətərin olmasıdır.
- Hər bir insan ömrü boyunca təxminən 2 milyon dəfə biri-birinə söz verirlər.
- İşləyən insanlar təqribən 5 ilini oturmaqla keçirir.
- Hər bir insan yemək bişirmək üçün 2.5 ilini, yemək üçün isə 3,5 ilini sərf edir.
- Qadınlar 17 ilini yalnız artıq çəkiddən xilas olmaq üçün xərcləyirlər.
- Qadınlar 8 ilini alış-verişə, 1,5 ilini isə qadın salonunda keçirir.
- İnsan 1 ilini ev təmizliyinə sərf edir.
- İnsan ömrünün 10 ilini işləməklə keçirir. (20-65 yaş arası həftədə 40 saat işləyənlər)
- İnsan ömrünün 90 faizini qapalı mühitdə keçirir.
- İnsan ömrü boyunca 9 il televiziyaya seyr edir. 2 il isə sadəcə reklamları izləyir.
- Hər bir insan ildə 2 min yuxu görür.
- Hər bir insan təxminən 4,5 il avtomobil idarə edir və bu insanlar ilin 3 ayını yollarada keçirir.
- Parisin küçələrini bəzəyən şabalıd ağacları Fransaya Türkiyədən gətirilmişdir.
- İnsan 1,5 ilini hamamda keçirir.
- "Bugatti Veyron" avtomobili ən yüksək (420 km) sürətlə gedərsə, 13 dəqiqədən sonra təkərləri əriyər. Ancaq bu demək olar ki, mümkün deyil. Çünki 8 dəqiqə sonra benzini bitir.
- Eskimoslarda ailəsindən məmnun olmayan uşaq istədiyi başqa bir ailə ilə birlikdə yaşaya bilər.

Ürək-damar xəstəliklərinin qabağını təbii üsullarla almaq mümkündür

"Ürək-damar xəstəlikləri bütün dünyada ölümün əsas səbəbidir. Bununla belə, qida korreksiyası da daxil olmaqla, bu xəstəliklərin əhəmiyyətli hissəsinin qabağını almaq mümkündür. Ürək-damar sistemi üçün ən qiymətli məhsullardan biri balıq və dəniz məhsullarıdır". Bu barədə Gazeta.ru-ya Rusiya Piroqov Universitetinin dosenti Elvira Xaçirova məlumat verib.

"Ürək-damar sistemi üçün ən qiymətli məhsullardan biri balıq və dəniz məhsullarıdır. Yağlı balıq sortları xüsusilə faydalıdır - qızılbalıq, skumbriya, sardina, tuna və siyənək. Bu məhsullar ürək və qan damarlarına kompleks müsbət təsir göstərən Omega-3 yağ turşuları ilə zəngindir. Maksimum fayda əldə etmək üçün həftədə ən azı iki dəfə balıq yeyin", - deyir o vurğulayıb.

Həkimin sözlərinə görə, tərəvəzlər də ürək və qan damarları üçün vacib məhsullardır. Brokoli, ispanaq, kələm, yer-kökü, çuğundur və bolqar bibəri xüsusilə faydalıdır.

"Sadalanan məhsullardan istifadə etməklə yanaşı, sağlam qidalanmanın ümumi prinsiplərinə riayət etmək vacibdir: doymuş yağların (yağlı ət, kərə yağı) qəbulunu məhdudlaşdırın və trans yağlardan çəkinin (çox vaxt sənaye üsulu ilə hazırlanmış çörək məhsullarında olur), duz qəbulunu tövsiyə olunan səviyyəyə qədər azaldın (gündə 5 qramdan çox olmamalıdır), qan təzyiqinə nəzarət edin, şəkər və şirniyyatların qəbulunu məhdudlaşdırın və fiziki aktivliyi də unutmayın", - deyir o əlavə edib.

Niderlandda qadın insanlar əvəzinə əjdahalar görür: Nadir xəstəlik

Niderland sakini olan 52 yaşlı qadın nadir xəstəlik səbəbi ilə uşaqlıqdan insan üzləri əvəzinə əjdaha üzləri görür. Məlumatla görə, qadın həblərin köməyi ilə bu hallüsinasiyalardan xilas ola bilər. Qadının sözlərinə görə, insanlarla rastlaşdığı zaman əvvəlcə onların üzləri normal görünərdə, daha sonra daim bu simalar itiüclü qulaqları, parlaq sarı, yaşıl, mavi və ya qırmızı rəngli nəhəng gözləri olan mifik sürünənlərin qara üzlərinə kimi şəkil almağa başlayıb. Qadın bildirib ki, bu hallüsinasiyalar onu uşaqlıqdan təqib edirmiş və insanlarla normal ünsiyyət qurmasına mane olurmüş.

Diagnoz axtarışında olan həkimlər qadının beynini müayinə ediblər. Maqnit Rezonans Tomografiyası (MRT) zamanı lentikulyar nüvənin yaxınlığında bir neçə zədələnmə aşkarlandı. Beynin bu hissəsinin zədələnməsi diqqət, yaddaş problemlərinə səbəb olur və şizofreniyaya gətirib çıxara bilər. Bundan əlavə, həkimlər xəstənin beyninin rəngləri və üzləri ədalətli hissələrində qeyri-adi aktivlik müşahidə ediblər. Qadına prozopometamorfopsiya diaqnozu qoyulub ki, bu, üzlərin qavranılmasının dəyişməsi ilə xarakterizə olunan nevroloji xəstəlikdir. Ona dərman müalicəsi təyin olunub. Qadının sözlərinə görə, müalicəyə başladıqdan 3 il sonra hallüsinasiyalar demək olar ki, yox olub.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500